

U. g.

4

U. g. 17, 5

Quæ res bene vortat!

De

JURIBUS

MAJESTATIS,

EXERCITATIO IV.

agens

De jure Interpretandi Leges, Dispensandi, Aggra-
tandi, Restituendi, Legitimandi, Veniam ætatis
concedendi, & dandi Privilegia.

Quam

PRÆSIDE

Viro Nobili, Amplissimo, Consultissimo, & Excellentissimo

DN. CASPARE ZIEGLERO,

J. U. DOCT. & Cod. Prof. Publ. Curia Electoralis,

Scabinatus, & Facultatis Juridicæ, Assessore.

Dn. Præceptore ac Promotore suo perpetim suscipiendo.

Disputandam sistit

CONRADUS Ganzlande

HAL. SAXO.

In Auditorio Jctorum.

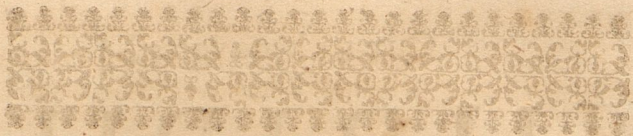
Ad d. Aprilis. horis matut.

WITTEBERGÆ,

Ex Officinâ Typographicâ Johannis Haken,

M DC LX,

Cum bono Deo

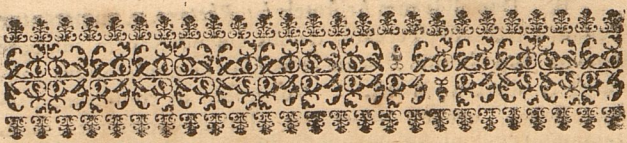
Officium legem hoc sapienter agendum
 est. Legislatori, ut persequitur ea iustitiam
 ut observantia, subditio in partem pra-
 terea & Principis voluntati deprimam pra-
 ter obedientiam. Necnon illis esse potest
 Lex, quae per se servata deum testatur habere
 tur, quodque acerbis iustis, incertis
 facit subditorum expavit fidem, & illi
 memoriae sui post se relinquit. Ut vero constantia sit voluntas
 Principis obedientia subditorum, necesse est, ut de seculi lege
 conveniant inter se, neque illi mandando obediendo alius
 divitum quid incedant. Est enim vero inter duas iustas
 rem determinantes haec non posteriora, ut manifeste & perspicue
 cuius veritas ea promulgatur, utque ipsi sui exhibentur intel-
 gum legentis vel audientis de se certum reddat. Et potest
 videtur ex intentione proponeris esse compellat, ut con-
 plum eius bene continet, & perspicua ipsi sua apparcat. Ad
 vero, cum tota haec nostra vita, cui bene & invidiositer aut laetum
 feliciter disponenda omnia est impenditur, sero ex contin-
 gentibus consistit. Ita autem tam variis campis multiplicis in-
 ut pro invidiositate, & invidiositate huiusmodi sit haec
 delectando, aut delectata persequendo, quam ipsi illi a primis
 intentione avertit, tunc hinc colligere licet, non esse in legis
 latore potestate, aut omnes casus, qui diversissimi aliando
 amittere possunt, in ista conditione comprehendere aut legem
 & scriptam ut proponere, ut non identidem aliud laborat.

...
...
...

...
...
...

Cum bono Deo!

Post latam legem hoc imprimis agendum est Legislatori, ut perpetuâ ea sustineatur observantiâ; Subdito, ut jussioni pareat, & Principis voluntati debitam præstet obedientiam. Nec n. utilis esse potest Lex, quæ brevi servata dein frustra habetur, quæque acerbis iniitiis, incurioso sine subditorum exquirat fidem, & nil nisi memoriam sui post se relinquit. Ut verò conformis sit voluntati Principis obedientia subditorum, necesse est, ut de sensu Legis conveniant inter se, neque ille mandando, hi obediendo aliud & diversum quid intendant. Est enim verò inter qualitates jussionem determinantes hæc non postrema; ut manifestis & perspicuis verbis ea promulgetur, utque ipsâ sui exhibitione intellectum legentis vel audientis de se certum reddat. Et poterit quidem ex intentione proponentis ita esse composita, ut conceptum ejus plenè contineat, & perspicua ipsi satis appareat. At verò, cum tota hæc nostra vita, cui bene & laudabiliter aut saltem feliciter disponendæ omnis ea cura impenditur, ferè ex contingentibus constet, ista autem tam varia tamque multiplicia sint, ut pro infinitis habeantur, & intellectus humanus aut sua sensa declarando, aut declarata percipiendo, quàm sapissimè à primâ intentione aberraret, facile hinc colligere licet, non esse in Legislatoris potestate, aut omnes casus, qui diversissimi aliquando emergere possunt, unâ suâ sanctione comprehendere, aut legem à se scriptam ita proponere, ut non identidem aliquod suboriantur dubium.

II. Duo aliàs cum Aristotele *l. 1. Rhetor. c. 13.* numerantur Legum defectus sive peccata, quibus emendationem adhibere oportet, atque horum alterum volentibus Legumlatoribus contingit, alterum invitis. Volentibus iis contingit peccare legem, quando generatim aliquid decernitur, cum impossibile sit omnes factorum species enumerare, & particulares quasque circumstantias uno conceptu comprehendere. Et ex hinc consultò jura constituuntur, imò constitui oportet in his, quæ *ὅτι τὸ πλεῖστον* accidunt *l. 3. cum seq. ff. de LL.* neque in singulas personas, sed generaliter *l. 8. eod.* Invitis v. legis latoribus peccat lex, quando aliquid constituentes effugit, ut propterea imprudentes omittant, quod tñ. exprimere maximè fuisset necessarium. Vid. Alb. Bolognet. *de Leg. jur. §. eq. c. 29.* Quò pertinet etiam ambiguitas & obscuritas verborum, quibus Lex proponitur, quibusque ita nonnunquam involvitur, ut certum & perspicuum sensum exhibere nequeat, & intentionem proponentis admodum dubiam reddat.

III. Cum itaque neque Leges neque Senatus Consulta ita scribi possint, ut omnes casus, qui quandoque inciderint, comprehendantur *l. 10. l. 12. ff. de Legibus*, in iis etiam qui comprehensi sunt, plurimæ sese haud raro exerant difficultates, ideo de his, quæ primò constituuntur, aut interpretatione, aut constitutione optimi Principis certius est statuendum *l. 11. ff. de LL.* Neque verò potest aliter Lex lata executioni dari, nisi ad factum aut speciem applicetur, cum præcipua ejus virtus in inductione consistat. At quo modo applicari poterit lex ambigua, lex obscura, lex nimium concisa, nisi singulis verbis congruens aptetur interpretatio *l. 20. §. 6. ff. de hered. petit.* Nimirum in omni dispositione mens disponentis inspicitur, quæ tanquam regina primum locum obtinet, & in omnibus dominatur *arg. l. 19. pr. ff. de cond. & demonstr.* Mens ista ex verbis primum colligitur, cum nemo præsumatur dixisse, quod priò mète nõ cogitaverit *l. 7. §. 2. ff. de su. pell. leg.* & per cõsequēs sive verba nec propriè nec impropriè deservit intentioni, dispositio nulliq; est momenti, qui n. aliud dicit quàm vult neque id dicit quod vox significat, quia non vult: neque id quod vult, quia id non loquitur *l. 3. de reb. dub. Francisc. Duaren. de hered. instit. c. 3. f. 338.* Fr. Card. Mant. *Vatican. Lucubr. l. 1. t. 17. n. 30.*

36. seq. Quod si v. verba utcuqve mentem disponentis expli-
cent, etsi dubie, aut sub quodam involucro, jvanda sunt ea
commodâ aliquâ interpretatione vel judicis, vel ipsius Principis.

IV. Ut v. de interpretationis causâ efficiente clarius con-
flet, notandum est triplicem ab Doctõribus constitui interpreta-
tionem, authenticam, usuaem & doctrinalem. Johannes
Baptista Leonellus addit quartam, nempe quæ fit ab judice in
sententia onando, *tract. de subrept. rescript. q. 4. a. 23.* quat. scilicet
jura applicat & quasi per exempla interpretatur. Ita fraudis in-
terpretatio dicitur *l. 79 ff. de R. l. doli mali interpretatio l. 61. S. 6.*
ff. de furt. bonæ fidei interpretatio l. 58. ff. de pact. id est, quis frau-
dem, quis dolum admisisse dici judicariqve juris judicisqve inter-
pretatione possit, & è contrario, quis bonam fidem gerere. Jacob,
Gothofred. *ad l. 79. de R. J.* quanquam ista talia, si in actu signa-
to considerentur, & citra applicationem thesæos ad hypothesin,
quæ cum aliquâ potestate conjuncta est, dijudicare possit quivis
alius morum interpres.

V. Doctrinalis interpretatio fit à Jctis, qui propter hanc
ipsam interpretandi artem modestiæ causâ Juris studiosi appel-
lari amabant *l. 1. ff. de offic. Asses. l. 9. S. 4. ff. de poen. l. 4. ff. de extraord.
cogn. Marc. Lyclama i. membr. 14.* ita ut nomen istud commune
esset tam Præceptorum, quam discipulorum & auditorum juris.
Arnold. Vinn. *ad S. J. de J. N. G. E. C.* Etsi autem Doctõrum ista
interpretatio nullam ex se inducat obligationem, neqve Legis
quam interpretatur virtutes induat, æquitate tamen & necessita-
te, propter generalitatem Legum, commendabilem se passim &
ubique ostentavit. Jacob. Gothofred. *in Histor. jur. c. 2. n. 6.* Et
ubi talis aliqua in foro agitata & recepta olim fuisset, etiam par-
tem constituerebat juris, non quidem propter interpretationem,
sed propter receptionem, quo respectu jus sine scripto introdu-
ctum dicitur Pomponio *l. 2 S. 5. C. 12. ff. de O. J.* ita in. ut ad jus
scriptum referretur, *l. 6 S. 1. ff. de V. S.* Hodie eorum, quæ Jcti re-
spondent, probabilis, non necessaria est autoritas, quanquam à
communi opinione in judicando temerè recedendum non sit
Vid. Sigism. Scaccia *de sent. C. re jud. gloss. 14. q. 24. Huno. super*

jus Canon. disp. 8. n. 147. seq. Osvald. Hillig. in Donell. enucl. l. 26. c. 2. p. m. 1395.

VI. Ceterum triplicem hanc faciunt Doctorum interpretationem, Declarativam, extensivam & restrictivam, de quibus, cum ad institutum nostrum nihil faciant, consuli potest ante omnes accuratissimus Franzkius *ad rit. de LL. n. 12. & multis seq.* Illud addo, magis credi Doctoribus decidentibus & tractantibus, quam consulentibus Hartm. Pistor. *p. 3. q. 20. n. 25.* & etiam unig Doctoris, etiam sine Lege, saltem cum ratione, maxime naturali, loquentis decisionem in terminis plurimum valere. Bernhard. Greven *ad Gail. in proem. n. 117. seq.* praesertim cum etate nostram non credatur legibus & rationibus, sed solum decisionibus. Andr. Knichen *de Sax. non prov. jur. verb. Julius 5. n. 99.* Jacob. Alemann *consult. 8. q. 2. p. m. 742.* Muscul. *de success. cl. 1. n. 194.* Nec tamen tanta esse debet Doctoris decidentis fides, ut iudicem illi cō in partes suas rapiat, & sententiam extorqueat, cum fieri possit, ut integra Jctorum Collegia super iisdem actis diversissima & planè contraria edant responsa. Ventur. de Valent. *in Parthen. litig. l. c. 11. n. 9.* Alemann. *consult. 9. p. 971. 972.* Et igitur cautus sit iudex, etiam tū, ubi ab integro a iquo Collegio responsum petit, ne, si responsum illud secutus malè iudicet, de syndicatu teneatur, id enim fieri aliquando posse, ostendit Hartmann. Pistor. *Obs. 149.* non obstante, quod non iudicis, sed sapientum nomine publicata sententia fuerit, cum & hoc modo transeat ea in rem iudicatam, Anton. Thessaur. *decis. 25.* & iudex si sciverit, eam injustam esse, ad interesse & litis discrimen teneatur. Matth. Berlich *part. 1. conclus. 59. n. 5.* Sigm. Scaccia *de sentent. gl. 13. n. 40. 41.* Sebast. Vant. *de nullit. rit. de null. ex. def. juris. n. 152.*

VII. Usualis interpretatio fit à consuetudine & ipso usu iudicati, quā ratione recepta quondam fuisse aliqua Jctorum responsa dixi supra, ita scilicet: ut jus facerent, & apud eos, quibus recepta erant, pro lege haberentur, *l. 2. §. 5. ff. de O. J.* Consuetudo enim est optima legum interpret. *l. 37. ff. de LL. l. 34. l. 114. ff. de R. J.* & observantia subsecuta interpretatur legem anteriorem. Paurmeist. *de iurisd. l. 2. c. 6. n. 119.* Scheffer. *3. q. 45. n. 8. 9. 10.* Alemann.

mann. *consult. 8. q. 2. p. 717. 718.* dum tñ. actus semper fuerint & continue uniformes. difformes enim non faciunt consuetudinē, sed recurrendum tñ potius erit ceteris paribus ad literam scriptam. Marefcott. *2. resol. 100. n. 5.* Berlich. *decif. 74. n. 1. 2. 3. 7.* & c: neque etiam duæ consimiles sententiæ in eodem genere litis illi- c: faciunt consuetudinem. Arum. *in pandect. disp. 1. n. 11.* Andr. Krichen. *de Vestitur pact. p. 1. c. 1. n. 84. 85. 103. 104.* Nicol. Valla *de reb. dub. tr. 1. n. 4. § 6.* Arnold. Vinn *in §. 9. f. de J. N. G. E. C. n. 4.* quanquam ubi plures fuerint, difficile sit iudici ab illis recedere Quirin. Kubach. *cent. 1. dec. 7. q. 1.* propterea sc: quia consuetudinem probant, *l. 34. ff. de LL.* quæ in loco ubi viget, speciem juris constituit. Andr. Rauchbar. *p. 1. q. 36.*

VIII. Sed de usuali & doctrinali interpretatione plura dicere nunc nihil attinet, & quæ hætenus dicta sunt, veluti per sa- turam hæc collegisse sufficiat. Tempus est, ut de authenticâ vi- deamus, quæ propriè hujus est loci, quippe quæ inter jura Ma- jestatis refertur, & ex potestate legislatoriâ immediatè fluit, im- mò partem ejus constituit. Si n. leges condere soli Imperatori concessum est, & leges interpretari solo dignum Imperio esse o- portet. Et quis legum ænigmata solvere & omnibus aperire i- doneus esse videbitur, nisi is, cui soli Legislatorem esse conces- sum est, *l. 12. C. de LL.* Tam Conditor igitur, quam interpres Le- gum solus Princeps justè existimabitur, & potissimum tum, quando verba Legis ita obscura sunt, ut aut omninò voluntas Le- gislatoris percipi nequeat, aut admodum dubia & indefinita sit. *l. 9. C. eod.* Quod si etiam ratio Legis penetrari nequeat, ita ut nesciatur, quid Legislator senserit, aut num casum præsentem le- ge comprehensum velit, ad quem potius recurrendum erit, quam ad ipsum Legislatorem, ut is voluntatem suam manifestius ex- ponat? Et hoc est, quod dicit Imperator, Legis interpretationem culmini tantum principali competere, cum promulgandæ quoque Legis autoritatem fortunæ sibi vindicet eminentia. *Novell. 143. in pr.*

IX. Breviter: Authenticâ Principis interpretatione opus esse videtur tunc præcipuè, quando de sententiâ Legis non satis constat, propterea sc: quod vel dubia sint verba, vel obicura aut per-

perplexa. Ponamus vero, dubia quidem esse verba, sed tamen
tamen eorum esse ambiguitatem, quæ non tollat certitudinem
sententiæ: neque prorsus impediatur, quo minus ad voluntatem &
sensum Legislatoris aliquibus vestigiis perveniri possit, an & tunc
quoque Principis interpretatio erit requirenda? Imò verò, quid
opus est, ut requiratur, cum de voluntate ejus jam satis constet?
Iniquè agit, qui, cum de sententiâ certus sit, verba captat & ali-
orsum infl. ctit. Ad hoc n. verba sunt inventa, ut menti & re-
bus proferendis inserviant, non ut mens & res ipsis subjiciantur
& accommodentur *l. 2. in fin. ibi Dd. & gl. C. commun. de legat. Qui*
ergò falsis verbis legis, sententiâ ejus circumvenit, in fraudem
legis fecisse dicitur *l. 29. l. 30. ff. de LL. Add. Alciat. 1. περπέτυ. c. 70.*
Nec dubium est, in legem committere eum, qui verba legis am-
plexus contra Legis nititur voluntatem: neque poenas insertas le-
gibus evitabit, qui se contra juris sententiâ solâ prerogativâ
verborum fraudulenter excusat, *l. 5. C. de LL. Sanè & imperium*
domesticum nullum erit, si servulis hoc nostris concesserimus,
ut ad verba nobis obediant, non ad id, quod ex verbis intelli-
gipossit, obtemperent, ut benè docet Cicero *orat. pro A. Catinâ. Add.*
Alb. Bolognet. *de leg. jur. & aq. c. 34. n. 4. 5.*

X. De duritiæ legum quaritur, quatenus interpretatio à
Principe sit expectanda aut petenda. Et quidem duritiem hanc
æquitate molliendam esse à Judice, commune est ἀξιωμα JCtorū
l. 14. §. 13. ff. de religioſ. & sumpt. fun. l. 4. ff. de eo quod certo loc. l. 8. C.
de judic. l. 8. C. de pact. convent. Sichard. ad d. l. 8. C. de judic. Hartm.
Pistor. 2. q. 44. n. 23. Corhman. resp. 40. n. 81. vol. 3. Zab. ad rubr. &
quomodo & quand. n. 6. sed quod indistinctè & generaliter acce-
ptum ipsam aliquando post se trahit iniquitatem. Quia enim in
officio Magistratus non est dijudicare, justum sit nec ne, quod le-
gibus superioris sancitum fuit, neque debet ille æquitate specie
vim auctoritatemque juris aperti & legum perspicuè constituta-
rum temerè evertere, aut si id facit extra limites officii sui vaga-
tur, & æquitate sibi constituit extra jus planè cerebrinam & capi-
tosam. Vid. Franc. Cardinal. *Mantica lib. 1. Lucubrat. Vatican.*
tit. 17. n. 16. seq. Joh. Garſias de expens. & meliorat. c. 1. n. 28, 29. Ven-

tur. de Valent. in *Pariben. litigios. l. 1. c. 12 n. 16. & c. 14 n. 17.* Anton. Hering. *de fidejuss. c. 5. n. 115. seq.* Petr. Heig. *2. q. 22. n. 35.* Hartm. Pistor. *3. q. 16. n. 13.* Osvald. Hillig. in *Donell. enucl. 26. c. 2. lit. F.* In quibusdam ergo equitatis habenda est ratio, in quibusdam rigor juris; non ille quidem, qui ex odiosa verborum subtilitate nascitur, & pro summâ aliâs habetur injuriâ, de quo loquitur Menochius *de recup. poss. remed. l. n. 21.* quando scilicet neglectis circumstantiis jus universale factò singulari applicatur, & ita mens legislatoris circumvenitur. Franc. Connan. *1. comm. 11. n. 3.* sed qui ex ipsâ Legis literâ proximè & immediatè fluit, citra cavillationem verborum aut calumniam. Equitatis habenda est ratio in illis casibus, qui non reperiuntur specialiter decisi, quando scilicet circumstantiæ quædam occurrunt, quæ non omninò similes sunt illis, de quibus Lex loquitur. Hic ergo. ne sententia impingat in justitiam naturalem, emendatione quâdam seu attemperatione, vel potius verâ legislatoris intentionis explicatione opus est, Franck. *rit. de Just. & jur. n. 51.* Rutger. *Rulant. de Commissar. p. 1. l. 2. c. 19. n. 4.* quæ in. à Principe ut expectetur, causæ nihil subest, eum ea ad Judicis pertineat officium, & ab hoc ut fiat, ipsa jubeat Majestas. Bachov. *ad Treutl. vol. 1. disp. 1. eb. 2. lit. B.* dum scilicet ne fiat ea extra jus, neque omni ratione destituatur; quandoquidem æquitas, quæ non adjuvatur legibus, curanda planè non est. Gail. *2. obs. 23. n. 26.* Et semper vel ex jure naturali, vel ex jure civili petendum est, quod Legi adhibetur, temperamentum. Ex quo fundamento ipsa quoque æquitas quibusdam in naturalem & civilem distinguitur, Albert. Bolognet. *de Leg. jur. & eq. c. 31. n. 10.* Illud obiter addo, equitatem non consistere semper in lenitate, sed interdum etiam in severitate, ita ut ubi poena expresso jure nulla est constituta, aut mitior saltem quam decuisset, decerni illa & exasperari pro renatâ ex æquitate possit, *arg. l. 1. §. 1. ff. si quis test. lib. l. 1. ff. de eo per quem fact.* Bolognet. *dl. c. 28. n. 14.* Dn. Carpov. *part. 1. crim. q. 24. n. 9.*

XI. Quandoquæque verò ex verbis legis tam aperta est Legislatoris voluntas, ut de eâ dubitari planè non possit, & casus præfens in terminis decisi habetur, tùm præferendus est rigor, & Lex, salvâ voluntate Legislatoris, benignâ interpretatione emendari

dari nequit. Tiraqvell. *ad l. 8. C. de revoc. don. gl. libertis n. 69.* Marefcott. *1. resol. 5. n. 21.* Quin si Lex tam dura fit, ut æquiritatis ratio ni profus adverfetur, æquitas v. teneri non poffit, quin Lex of fendatur, nihilominus Legem observandam effe, docet Antonig Faber *1. Jur. sp. 1. pr. 2. ill. 2. ad exemplum fc: Vlpiani, qui cum legē generaliter loquentem ex defectu rationis idoneæ & quod verba clara ac perfpicua effent, reffringere nollit, fic tandem concludit: QVOD QVIDEM PER QVAM DURUM EST, SED ITA LEX SCRIPTA EST l. 12. ff. qui & à quib. manum. ad quem locum legi poffunt ea, quæ graviter & copiofè explicat Plato in dial. qui infcribitur Crito. Cafus alios, quando æquiritati præferendus fit rigor legis scriptæ, exponit Johannes Baptifta Cofta *de Retroact. c. 4. n. 15. feqq.* Conf. Andr. Fachin. *l. 1. c. 3.* Anton. Perez. *Cod. de LL. n. 19.**

XII. Interdum tamen difquifitio hæc de æquiritate vel rigore juris obfervando, non ad Judicem fpectat, fed ad ipfum Principem, ita ut tum ex ipfius poteflate legiflatoriâ dependeat, duriciem legis, fuæ humanitati incongruam emendare, uti dicitur *l. 9. C. de LL.* Hoc n. eft, quod breviter quidem & generaliter, fed cum fenfu tm. limitato, olim conftituit Imperator Conftantinus, inter æquiritatem jufque interpofitam interpretationem fibi foli & oportere & licere infpicere *l. 1. C. eod.* Nè pe uti duplex æquiritas, ita duplex etiâ interpretatio. Æquiritas n. eft vel intrinfeca vel extrinfeca. Intrinfeca dicitur, quæ in oculos incurrens legibus; aliis ad juta Regulam juris ftricti ejusque rigorem ex mente legis & ex circumftantiis temperat & inflectit, & hæc ipfi juri cognata eft, atque idcirco ejus rationem judex fuis decretis habere potef, imò debet, ut modo expoſuimus. Extrinfeca v. equitas dicitur, quæ jam obverfâ fronte cum jure committitur: quia videlicet jus olim æquabile æquumque vifum hodiè æquum effe deſiit, vel potius judex deſiſſe putat. Et hanc æquiritatis rationem fibi folis Principes reſervarunt, neque judicibus, ne ſoluta fieret ipſorum potefas, permittere voluerunt. Jacob, Gothofred. *ad l. 25. S. 2. de R. J.* Secundum duplicem hanc æquiritatem dupliciter etiam fit interpretatio; Aliquando n. jus conſtitutum planè mutatur & collitur, ita ut per interpretationem nova lex generalis fiat

fiat, aliquando non tollitur totum ut iniquum, sed certis in casibus explicatur & temperatur. Illud ad Principem spectat, hoc ad iudices. illud in æquitate externâ occupatur, hoc in internâ. Et igitur non de hoc, sed de illo interpretandi genere intelligenda est *d. l. i. C. de LL.* Agitur enim ibi de interpretatione interpositâ, h. e. de tali quæ media est constituta, quæ unum ab altero separat, jus ab æquitate. At per interpretationem iudicis non separatur æquitas à jure, sed à verbis juris tantum, quippe quæ sine sententiâ Legis jus non sunt, Hug. Donell. *l. i. c. 13.* Anton. Perez. *Cod. de LL. n. 18.*

XIII. Illud adhuc quæritur, si quid Princeps per sententiam inter partes causâ cognitâ decreverit, utrum id vim legis generalis habeat, & ad alias quoque causas & personas porrigi debeat, an minus? Affirmat Ulpianus *in l. i. §. 1. ff. de constitut. Pp.* & ita constituit Justinianus *in l. i. C. de LL.* Negant Theodosius & Valentinianus *in pp. l. 2. §. 3. C. eod.* Sed salva æs est si *d. l. i. §. 1. de potestate Principis*, legem 3. *C. de LL. de voluntate ejusdem*, & legem 2. *C. eod. de sententiâ*, quam Princeps non causam ipse cognitio- nallyter examinans, sed ad suggestionem iudicum pronunciat, vel etiâ de privilegiis explicem. Franzk. *tit. de const. Pp. n. 32. seqq.* Nimirum potestas Principis sese eò extendit, ut legem facere possit, licet si pro tribunali eam non jubeat. Per consequens igitur, si de voluntate Principis constet, velle eum, ut quod inter partes pronunciat, in similibus casibus eodem modo observetur, nihil interest utrum pro tribunali, an v. de simplici & plano, summa- riè, & sine strepitu iudicii cognoverit & decreverit *d. l. i. §. 1. ff. de const. Pp.* ubi vocabulum interlocutionis improprie sumitur pro ipso decreto, quod Princeps quasi inter aliud loquendum & agen- dum interponit, aut interloquentibus & interpellantibus respon- det. Dn. Henr. Hahn. *Obs. in Wesenbec. tit. de Const. n. 1.* E contra- rio, ubi Princeps non decernit animo faciendæ legis, sed ita in- terloquitur, ut ultra negocium, circa quod pronunciat, senten- tia non extendatur, facillè exinde patet, alios, quos negocium istud non concernit, eodem decreto non obligari. Jul. Pac. *cent. 1. §. 2. v. 10. p. 17.* Nô igitur est, ut vel detrahi aliquid Theodosianis Con- stitutionibus à Triboniano debuisse dicamus, cum Francisco Bal- duino

duino in *Justin. l. 2. p. m. 95* vel dictis constitutionibus derogari per legem Justinianeam in *d. l. ult. C. de LL.* cum Francisco Duareno *in de Constit. c. 2.* existimemus.

XIV. Cum jure interpretandi, quod Principi comperere diximus, imò cum eo etiam, quod judici & magistratui tribuimus, plurimi confundunt jus dispensandi, sed quod, si rectè attendatur, diversum planè est, & separatum. De vocabulo hoc dispensationis non est, ut prolixi sumus aut multum solliciti. Agnoscimus, Juri nostro civili in hoc significato id ferè esse incognitum, & in puriore etiam Latinitate minus receptum, ut rectè notat Zasius in *l. p. princeps n. 2. ff. de Leg. b.* Apud probatos Autores enim dispensare idem est, quod disponere, curare, procurare & ordinare, quemadmodum & dispensationem alicujus rei mandare idem, quod *ἰσὸς διαγομῆν ἐπιτρέλλειν*, Robert. Constantini in *supplem. ling. Lat.* Et hinc dispensator *l. 51. l. 62. ff. de solut. l. 1. C. de adv. fisc. C. l. 2. C. de fid. instr.* dicitur ille, cui pecuniarum administratio credita est, Rationalis aliquando dictus *l. 2. C. de mod. mul. Tar. Franc. Duarenius ad tit. C. de adv. fisc. Alciatus & Gœddæus ad l. 66. ff. de V. S. Marcellus Donatus ad Sveton. August. c. 67.* & erat infamiliis privatorum plerumque servus, cujus hoc erat munus, ut impendia & expensa rationibus notaret, & necessaria inter familiam distribueret, Gvalt. Donaldson. *synops. Oeconom. p. 134.* Sed Canonista deinceps, uti plurima alia vocabula, ita & hoc alio usurparunt sensu, Beust. *de matrimon. c. 56.* quos secuti mox Juris Civiles Interpretes dispensationem dixerunt, quando gratiam alicui factam innuere vellent, ita ut latissimè hodiè de dispensationibus in utroque jure pateat tractatus.

XV. Nos, ut carptim quædam hic notemus, dispensationem dicimus esse relaxationem legis publicæ auctoritate factam. Relaxationè dū dicimus, distingvimus dispensationem ab interpretatione legis, quæ fit secundum æquitatem & cum temperamento aliquo. Per hanc n. obligatio Legis non tollitur aut relaxatur, sed declaratur, per seipsam cessare; dispensatione a. relaxatur Lex alioquin obligatura. Paul. Laymann. *Theol. moral. l. 1. tr. 4. c. 22. n. 1.* Quoties igitur causa subest, quæ ad Legem ex quæ & bono temperandam per se satis esse potest, quod ferè contingit

tingit tūm, quando legis observatio naturali rationi ipsiusque
Legislatoris sententię adversatur, non opus est dispensatione, sed
ipso jure quis à legis præcepto solutus est. At dispensare non
est ex æquo & bono interpretari, sed à Lege excipere quæviã
ex subditis, ei que licentiam & facultatem concedere, sine quâ Le-
gi esset obnoxius. Alb. Bolognet *de Leg. jur. C. 29. c. 32. n.*
22. 23. Didac. Covarruvias *tom. 1. de. matrim. p. 2. c. 6. §.*
9. n. 2.

XVI. Patet hinc, non satis intellexisse hanc vocabuli vim
Bernandum Vasquium, dum interpretationem, quæ ex verâ & inti-
mâ legis mente fit, meritò & propriissimè dispensationem appel-
la. i contendit *l. 1. controv. c. 25. n. 7.* & iniquè adeò reprehensum ab
eo Dominicum de Soto, quod principi dispensandi in casibus
certis & cum personis certis potestatem tribuisset. Quæ n. di-
cta jam à nobis sunt, satis ostendunt, & differre interpretationem à
dispensatione, & non esse necesse, ut dispensatio fiat propter
causam, quæ ex mente legis judicetur, uti vult Vasquius, quin
posse Principem etiam sine causâ quandoque dispensare. Add.
Hugo Grot, *de J. B. & P. l. 2. c. 20. n. 27.* Ex quo porrò sequitur,
dispensationem ex justitiâ, qualem ille fingit, & qualem in Con-
cilio Tridentino exposuit Johannes Verdunus ap. Petrum Svav.
l. 7. p. 759. dispensationis nomen planè non mereri, sed pertinere
eam ad officium judicis leges applicatis & interpretantis. Ut adeò
mirer, tam paucis eam differentiam esse observatam, ab aliis etiã
non satis explicatam. Nec n. placet, quod ait Franciscus à
Victoria, cætera non in subdus aut infubtilis, dispensationem
esse quãdam quasi interpretationem juris, in casibus, quos Le-
gislator videre non potuit *Relect. 4. n. 8.* quo & collimat Johan
Baptista Leonellus *de subrept. rescript. q. 4. art. 4.* Casus n. tales non
semper dispensationi, sed ut plurimum interpretationi legis sub-
jacere, ostendunt *l. 10. l. 11. l. 12. l. 13. ff. de Legib. secundum ea,* quæ
superius abunde sunt exposita. Et exinde, quando Marcianus di-
cit *in l. 4. ff. de poen. nemo potest commeatum remeatumve dare
exuli, nisi Imperator ex aliquâ causâ.* verba illa, ex aliquâ cau-
sa, Interpretis alicujus esse haud frustra colligit Elbertus Leoninus
l. 6. commendat. c. 7. n. 9. eò, quod Princeps in indulgentiâ & veniã

crimini concedendâ magis gratiam & benignitatem, quam cau-
sâ iustitiam sequatur.

XVII. Nodam verò in scirpo querit Paulus Laymannus
Jesuita, quando dispensationem porro distingvit à datâ licentiâ,
eò quod superior licentiam alicui concedens non tam faciat, ut
is lege solvatur, sed magis ut nunquam obligetur, *l. 1. Theol. Mo-
ral. tr. 4. c. 22 post pr.* Enim verò autante datam licentiam idem
potuit ille, quod post datam licentiam, aut non potuit. Si po-
tuit, frustra erit petita licentia. Si non potuit impediente se:
Lege, utique Lege ille fuit obligatus, & per acquisitam demum
licentiam eâ fuit solutus. At quomodo differat jam relaxatio
Legis, & solutio ab obligatione Legis, non capio. Omnes in u-
niversum Leges positivæ tacitam hanc habent exceptionem, nisi
superior licentiam præbuerit aliter agendi. Licentiam ergò dum
præbet, relaxat Legem, dum relaxat, dispensat. Consequenter
nihil differt ab datâ licentiâ dispensatio.

XVIII. Cæterum, ut unico verbo definiam, quid Prin-
cipi in dispensando liceat, sciendum est, æquè latè hanc potesta-
tem patere cum potestate Legislatoriâ. In quibuscunque
ergo deficit *vous peria*, in illis deficit etiam & locum non habet
dispensatio, ob solidam sc. rationem, quia dispensatio partem
constituit potestatis Legislatoriæ. Ex quo sequitur, non posse
Principem dispensare neque in Legibus divinis, neque in natura-
libus, cum illæ omnes potestatem humanam planè superent &
transcendant, id quod disputatione antecedente demonstratum
dedimus plus satis. Nec aliud sentio de Pontifice Romano, quic-
quid dicat Baldus in *l. rescripta n. 9. C. de precib. Imp. offer. Ancha-
zan. consil. 378.* Petr. Antonius de Petra de potest. Princ. c. 27. n. 61.
seq. posse eum dispensare contra doctrinam cujuslibet libri Ca-
nonici, & contra præcepta tabulæ secundæ: quicquid etiam di-
cat Lainezius Jesuitarum Generalis apud Petr. Svav. *hist. Concl.
Trid. l. 8.* per dispensationem Papæ liberari obligatione eum, qui
coram DEO obligatus est. Verior enim est sententia Francisci
a Victoria *relect. 4. n. 1.* non posse Papam mutare, dispensare aut
abrogare decreta & Canones Conciliorum, qui pertinent ad at-
ticulos fidei & ad substantiam Sacramentorum, aut qui necessa-
riam

riam & manifestam habent connexionem ad Legem divinam seu naturalem, pertinentem ad bonos mores. multo minus ergo poterit quicquam mutare sive in lege divinâ, sive naturali ipsâ.

XIX. Verum, uti Curia Romana semper avida fuit numerorum, & ipsa urbs, quæ ab initio à Latronibus accepit, adhuc sapiat primordia sua, ita mirum non est, inverecundis eam semper nundinatam esse contra ipsa præcepta divina dispensationibus. Vid. Petrus Sva vis *hist. Concil. Trid.* l. 8. p. 885. Conqueritur Franciscus à Victoria *d. l. n. 12.* tam frequentes hodiè esse dispensationes Pontificum & ad eam nunc intemperantiam dispensationum devenit esse, & ad hunc talem statum, ubi nec mala nec remedia pati liceat. antiquos Pontifices tam faciles in dispensationibus non fuisse. recentiores multis partibus esse præcis illis inferiores &c. In antecedentibus n. 6. hanc ponit conclusionem: *Papa dispensando in Legibus & Decretis tam Conciliorum, quam aliorum Pontificum, potest errare & graviter peccare.* Utinam, inquit, liceret dubitare de hâc conclusione! Sed videmus quotidie à Romanâ Curia tam largas, imò omninò dissolutas dispensationes profectas, ut Orbis ferre non possit, nec solum in scandalum pusillorum, sed majorum. Tandem n. 11. & 12. consilium dat, quâ ratione coerceri possit ista Pontificum effrenis indulgentia, quæ scribere ausum fuisse Doctorem pontificium, non unis vicibus miramur.

XX. Cum igitur Pontificis non major sit potestas in Legibus divinis, quàm alterius cujusquam Principis, consequitur nec dispensare eum posse circa matrimonium in gradibus jure divino prohibitis; & adeò falsa est assertio Bellarmini *de matrim. c. 27.* Gregorii de Valentia *rom. 4. disp. 10. q. 5. punct. 3.* & Lorini *in c. 18. Levit. docentium*, in omnibus gradibus etiam jure divino prohibitis licere Pontifici dispensare, excepto gradu consanguinitatis primo in lineâ rami directâ, quàm transversâ, (sed & in hâc dispensari posse impudentius assertit H. Zælius *ad tit. X. de consangu. & affin. n. 37.*) & primo gradu affinitatis in lineâ directâ. Nec verò animus est cum Pontificiis, quos sequitur Bachovius *ad Trent. vol. 2. disp. 6. th. 2. lit. E.* in arçnam nunc descendere, &

spe-

speciatim hic disceptare, utrum prohibitio graduum omnium & singulorum, qui extant Levit. XIX. moralis sit, aut juris naturæ, ita ut etiamnum obliget, non minus, quam ipsa Decalogi præcepta. quod hactenus negarunt Pontificij, nobis firmiter id assertentibus cum B. Gerhard. *Loc. de Conjug. n. 290. seqq.* Dn. Carpzov. *disp. 1. de arb. consangu. n. 51. & in Jurispr. Consst. lib. 2. def. 109.* Arnold. Vinn. in § 6.1. *de nupt.* & pluribus aliis. Sufficit n. nobis generalis assertio, non posse nec Pontificem, nec Principem in præceptis divinis dispensare, ob solidam hanc rationem, quod illius solius sit solvere, cujus est ligare, & quod voluntas divina imperio hominum non subiaceat.

XXI. Vicissim verò leges positivas à se proficiscentes uti Princeps pro lubitu figere ac refigere potest, ita etiam potest pro lubitu in iisdem dispensare, & hoc sc: ex vi summi, quod tenet, imperii. Sed caveat tamen, ne nimã indulgentiã & facilitate suã legem profusus in desuetudinem abire faciat, occasionemq; subditis etiam absq; dispensatione re prohibita utendi præbeat, cum & alias magna peccandi illecebra sit spes impunitatis. Ant. Perez. *Cod. de sentent. pass. n. 1.* quod si fieret, dispensatio potius dissipatio esset boni ordinis & legum honestarum Aymo Cravett. *conf. 135. n. 45. seqq.* quia veterem ferendo injuriam facillè Princeps novam invitat & provocat. P. Heig. *p. 2. q. 22. n. 27.* ut ita non remitti poenam facillè, publicè interfit, ne ad maleficia temerè quisquam profiliat. *l. 14. C. de pæn.* Et exhinc volunt Doctores dispensationem semper fieri debere ex justã & legitimã causã, sive cum causæ cognitione. Fernand. Vasq. *l. 1. contrrov. c. 25. n. 16. seq.* Didac. Covarruv. *tom. 1. de matrimo. p. 2. c. 6. §. 9. n. 16.* Paulus Laymann. *l. 1. Theol. moral. tr. 4. c. 22. n. 10.* Dn. Carpzov. *l. 2. Jurispr. Consst. def. 163.* non, quod non valeat dispensatio absque causã facta, uti post alios statuit Petrus Antonius de Petr. *de potest. Princ. c. 27. n. 27.* actum n. ex tali concessione securum firmum & validum esse largiuntur Ludovicus à Pegvera *decis. 52. n. 12.* Covarruvias *d. l. n. 20.* H. Zœf. *ad tit. X. de consangu. & affin. n. 30.* Sed quod dispensatio, quæ sit ex causã, minus lædat bonum commune, & ipsam etiam Principem in foro interiori excusatum reddat.

XXII.

XXII. Potestatis hujus dispensandi, quam Principi asserimus, pars maximè illustris versatur circa delicta, quæ aliàs jaggratiandi vocari consuevit, quando sc: delinquenti gratiam facit, vel mitigando vel prorsus remittendo poenam promeritam §. 6. *inf. J. de J. N. G. E. C. l. i. inf. ff. de constit. Pr. l. 4. l. 9. §. u. l. 27. l. 37. ff. de poen. l. 3. C. de Episc. aud. l. 7. C. de prec. Imp. off. l. 12. C. de sentent. pass. l. pen. C. de calumn.* De hoc v. num & quomodo à Principe salvâ justitiâ & utilitate publicâ exerceri congruè possit, multum disceptant interpretes. Vid. Tiberius Decianus *l. 3. tr. crim. c. 35.* Tiraqvellus *in pecul. tract. de poen. temperand.* Prosp. Farinac. *quest. 6.* Petrus Antonius de Petra *de potest. Pr. c. 12.* Anton. Gomez. *l. 3. resol. c. 13. n. 38.* M. Ant. Peregrinus *de jure fisc. l. 5. tit. 2.* Petr. Heig. *l. 2. q. 22. §. 24.* Anton. Matthæus *de criminib. ad tit. ff. quib. mod. crim. extingv. c. 5.* Daniel Moller *l. 3. semestr. c. 31. plerisq;* in hoc consentientibus, fieri quidem remissionem hanc posse, sed non nisi ex causâ & cum ejus cognitione.

XXIII. Sanè si quod Princeps ipse prohibuerit Lege positivâ cum determinatione certæ cujusdam poenæ, quin pro lubitu vel totam eam remittere vel mitigare saltem possit, nullus dubito. Sed quia utilitas publica difficulter patitur inæqualitatem in decernendis poenis, & ex veriori sententiâ irrogari illæ debent secundum proportionem Arithmeticam, Franzkius *tit. de Just. §. 7. n. 34.* Dn. Hahn *in Obs. ad Wesenb. p. m. 22.* rectius faciet princeps, si & hic difficilior fuerit, & causæ quandam cognitionem præmiserit, cum *πολιτικῆς* notam evitare vix possit, qui condemnando alterum, alterum sine causâ absolvit.

XXIV. In iis verò delictis, quorum turpitudine ex naturâ constat, quæque poenis & suppliciiis coercere sacra jubet pagina, adhuc rigidiorẽ & haud paulò difficiliorẽ oportet esse principẽ. P. Heig. *2. q. 24. n. 30. 42.* Cum enim inferior nec derogare nec abrogare possit Legem superioris, *c. super. eo. 4. X. de usur. ibidemque Joh. Bapt. Vivianus in rational. jur. pontif. c. cum inferior 10. X. de majorit. §. obed. l. 4. ff. de recept.* etiam principem hic necesse est Legislatorem suum DEUM & naturam agnoscere, eide mq; se submittere. Quod tamen non ita intellectum volo, ac si prorsus easdem poenas, quæ in Sacris literis decernuntur, à principe

irrogari debere arbitret, id enim refutatum nobis disputatione antecedente, & respectu politiae Judaicae forensis quid erat, in Novo Testamento abrogatum; sed quod Princeps sine urgente causa non possit remittere supplicium mortis, si quando morte punire delicti alicujus gravioris reum voluerit jus divinum. Dñi Carpov. *prax. crim. part. 3. q. 150. n. 29.* quanquam definire integrum ipsi sit aliud mortis genus, etiam acerbius aliquando, si gravitas & frequentia delicti id flagitaverit. Add. *Bachov. in Trent. vol. 2. disp. 30. hb. 3. lit. G.*

XXV. Sed & in his ipsis mitius quid statuere quandoque poterit princeps, imò planè impunitatem concedere, vel ordinariam poenam in extraordinariam convertere, dum tñ. cautè & circumspèctè agat, & circumstantias omnes probè examinet, propter quas poenam mitigare vel remittere liceat. Possunt nam quandoque tales subesse causae, propter quas etiam id, quod deo divina capitale est, ita leve efficitur, ut non nisi à sanguinario Dracone capitaliter puniri queat. Et hinc rectè asseritur, equitatis temperamentum non in humanis tantum, sed & ipsissimis Decalogi legibus à supremo omnium legislatore latis obvinere, contra Lambertum Danzum *l. 6. Ethic. Christ. c. 3.*

XXVI. Dissimulare tñ. hic nequeo; in tali casu non tam dispensatorem agere principem, quam interpretem, & non tam mitigare poenam, quam justè applicare. Dum n. legem non relaxat, sed aequitati in nixus eam hic locum invenire negat, aliud nihil agit, nisi quod eam interpretetur, & facto applicet, atque declaret, quod non Principis tantum est, sed cujusque judicis. *Petr. Heig. 2. q. 22. n. 34.* Et hoc Principi licere etiam in aliis non poenalis legibus Divinis, tum praxis in V. T. ostendit, tum quae à privatis in factis privatis & moram non ferentibus quandoque facta est declaratio. Ita enim etiam David & jusque Comites interpretati sunt legem, quae solis sacerdotibus concedit panes propositi onis edere, in summâ fame non habere vim obligandi, *1. Sam. XXI. 3. seq.* Pari ergò ratione, ubi circumstantiae concurrentes poenam delicti ordinariam respiciunt, justum erit, mitigationem aliquam, sed delicto tñ. proportionatam decernere, ex quo fieri potest, ut homicidium poenâ tantum pecuniaria puniatur *c. 2. X. de delict. pueror. Covarruy. l. 1. resolut. c. ult. n. 8. Et. 2. c. 9. n. 2. Sed*

Sed hæc omnia, uti dixi, fiunt non ex dispensatione & potestate Principis legislatoria, sed per interpretationem, & legis ad factum applicationem, in quâ tñ. semper observandum est præceptum Marciani in *l. i. ff. de pœn.* De causis verò, propter quas pœna aut intendi aut remitti debeat, videri possunt *Carpzov. part. 3. prax. crim. q. 142. seqq.* Anton. *Matthæus ad tit. ff. de pœn. c. 4. & 5.*

XXVII. Hugo Grotius *l. 2. de iur. bell. & pac. n. 4. seqq.* nimis laxam in dispensationibus Principi relinquit potestatem, eò quod natura non præcipiat, ut delinquentes puniantur, sed tantum non vetet, quo minus id fiat; & hinc ostendit, nocentibus injuriam non fieri, si puniantur, ipsos autem necessariò puniri debere non admittit. Quod ut obtineat, tres facit fines pœnarum, 1. ut emendetur delinquens, 2. ut satisfiat, cui nocitum est, 3. ut satisfiat toti civitati. Putat, posse aliquando universos hos fines cessare, & morali affirmatione non esse necessarios, e.g. in peccato paucissimis cognito; posse etiam alios fines ex opposito occurrere non minus utiles & necessarios e.g. in eo, qui bene merita aut sua aut parentum repensari digna culpa opponit; posse tandem fines pœnæ propositos aliâ viâ obtineri, e.g. in eo, qui verbis emendatus est, aut læso verbis satisfecit; posse tandem tria hæc occurrere, aut ut pœna omninò sit exigenda, ut in pessimi exempli sceleribus, aut ut omninò non exigenda, ut si bonum publicum omitti eam exigat, aut ut liceat utrumvis.

XXVIII. Hæc omnia v. quàm speciosa videntur, tam parum roboris in se habere jam diu ostendit Antonius Matthæus *ad tit. ff. quib. mod. crim. exting. c. 5. n. 3.* Falsum est, naturam non præcipere, ut delinquentes puniantur. Dum n. prohibet aliquid, simul pœnas exigit à transgressoribus. Et si namque non negem, primariam omnis legis intentionem esse, ut obliget ad obedientiam, & alteram quâ obligat ad pœnam, esse secundariam atque minus principalem, propter inobedientiam sc. supervenientem; nego tamen, posito casu inobedientia, legem non præcipere, ut transgressor puniatur. Et ut fortassis pœnæ genus non determinatum sit à naturâ, propterea tamen pœnas ab eâ exigere negandum planè non est, cum id deinceps ex sacrâ Scripturâ, quæ legi naturæ addit, addisci queat. Certam enim semper consti-

tui poenam ne quidem in legibus positivis opus est; sufficit, si re-
peti à transgressoribus possit legis vigore & obligatione, uti rectè
monet Gregorius de Valentia *disp. 7. q. 2. p. 2.* & ex illo Conrad
Hornejus *civ. doctr. p. 582.* Frustra ergo prohiberet Lex Natura
fugienda, nisi & gladium, furcam, virgas traderet iudici, aut
transgressores coërcerentur. Falsum est porro in peccato pau-
cissimis cognito cessare omnes à Grotio enumeratos poenarum
fines. Nec n. facere potest notitia hæc paucorum, aut decus-
tatio delicti, ut emendetur delinquens, aut ut satisfiat ei, cui nocu-
tum est; quin securius in scelera ruunt, qui ex hoc indulgentiam
sperant, quod paucis consciis delinqvant, & vel paucis illis exom-
plo opus esse videtur. Reliqua quæ habet Grotius, in graviori-
bus delictis locum non inveniunt, quippe quæ perpetrata nec
meritis expiantur, nec verbis, sed omninò tum interest Reip. ut
malus è medio tollatur; ut ne terra inquinetur flagitiis, neve vin-
dictam ab iis, qui neglexere scelera vindicare, supremus iudex
fumat; rectè ita monente Antonio Matthæo *d. lisp. 932.*

XXIX. Patet hinc, nimium esse Grotium in temperandâ
eriminum vindictâ, & longo usu hæcenus compertum est, levio-
ribus poenis atrociora delicta coërceri non posse, ut credibile sit, ut
proximam Grotianam Reip. non satis esse convenientem, & subtile
libus tantum niti speculationibus. Salvam tamen nihilominus
Principi relinquimus potestatem dispensandi, sed limitatam eam
& modo antea exposito restrictam. Ipsam v. hanc quam Prin-
cipi asserimus potestatem, ut Magistratibus & iudicibus etiam in
inferioribus tribuamus, causâ nihil subest. Jamdiu mora est
quæstio in Juris Consultorum Auditoriis: Utrum nobilis vel alius
Magistratus inferior merum habens imperium fustigationem, vel
relegationem sine consensu Principis in multam convertere possit
sit pecuniariâ? Et ea tam prægnâtibus utrinque agitur adhuc ratio-
nibus, ut Principali Rescripto opus habere videatur. Nos Ant
recessorum nostrorum vestigiis insistentes cum iis facimus qui ne
gativâ tuetur, moti imprimis his rationibus. 1. quia sâctio & constitutio
poenarû pertinet ad potestatem legislatoriâ, & hæc ad jura Majestatis
stat. Ergo & mitigatio poenarû, quippe quæ definitâ poenâ alterat
& immutat, & hoc ipso Legislatoriâ potestatis quoddâ editæ ex-
citi-

citium, 2. quia officium Magistratus inferioris in exequendis iis, quæ à Principe jubentur, tantum est ministeriale, ideoque sancita accuratè custodire, & ad effectum deducere transgressoresque competentibus poenis subicere debet *Novell. 161. pr.* non ex arbitrio & beneplacito suo, sed secundum leges, *Novell. 81. c. 8.* nam, ut Papinianus respondit, facti quidem quæstio in arbitrio est iudicantis; poenæ vi persecutio non ejus voluntati mandatur, sed legis auctoritati reservatur. *l. 1. §. 1. ff. ad Sc. Turpil. l. 15. ff. ad municipal. 13.* quia; si Magistratui ea sit concedenda potestas, sequitur hoc absurdum; quod Princeps invitus tolerare reneatur in territorio suo, quem exesse per Legem à se constitutam jusserat. & sic statuetur per indirectum Principe aliquis superior. 4. Quia salutariter hodiè per constitutiones tum Carolinas tum Electorales Saxonicas omnis decisio causarum Criminalium iudicibus & Magistratibus inferioribus est interdicta, & renentur illi in his negociis consilia Sapientum petere, atque secundum eorum pronunciata Poenas executioni mandare. *Peint. Halsger. Ord. art. 160. & 120. Churf. Sächs. Policey Ordn. de anno 1612. tit. Von Justitien Sachen n. 5.* Nobiscum sentiunt *Jac. Menochius de arb. jud. 99. cas. 96. n. 10.* Petrus Antonius de Petra de potest. Princ. c. 12. n. 3. Pet. Heigius p. 2. q. 22. Sigm. Finkelthaus *Obs. 49.* Joh. Camman de regalib. disp. 4. n. 70. *seqq.*

XXX. Ab jure aggratiandi dependet restitutio damnatorum, cum se quis ex indulgentiâ Principis poenâ & infamiâ liberatus in pristinum statum restituitur. Est autem & hæc restitutio ad jura Majestatis referenda, & ab ipso Principe, non ab alio aliquo Magistratu inferiore, peragenda *l. 4. m. f. l. 9. §. 1. l. 31. ff. de poen. l. 1. §. 1. ff. de quest. l. 10. C. de sentent. pass. & restitu. cum ne tum quidem, quando de innocentia damnati constat, Præsides Provinciarum restituere eum & sententiam suam retractare possint, sed etiam hoc casu totam rem ad Principem referre jubentur *d. l. 1. §. 1. ff. de quest. l. 27. ff. de poen. Elbert. Leon. l. 6. emend. c. 17. n. 8. & 13.* Petr. Heig. 2. q. 22. n. 12. *seqq.* Loquimur autem, ut hoc ante omnia moneamus, de restitutione tali, quæ fit adversus poenam & infamiam ex jure communi impositam, non vero adversus eam, quæ oritur ex statutis civitatis aut Colle-*

Utin. ab his primitiis imposita poena fuit, ita ut ab his
dem fiat restitutio, non inuiti admissimus, quia ratione rele-
gatum ex Academia & exclusum, recte ab eadem recipi & re-
stitui concludit Heigias *d.l.n. 43.* *q. 1. c. 1. de obs. & pau. non ius*
XXXI. Est a. restitutio vel gratia vel iustitia. Hæc lo-
cum habet tñm, quando nulla damnationis adfuit causa. *l. 1. §. 1.*
ff. de quest. & deo innocenciam Rei declarat, eidem qvæ omnia
bona atq; alia qvævis modo ablata restituit, quia scilicet ab in-
iustitia nulla ablationis causa subsistit. Anton. Perez *Cod. de sentent.*
pass. n. 14. Illa est vel generalis vel specialis. Generalis tantum
pœnam remittit *l. 2. l. 7. C. h. t.* Specialis famam, bona, honores
& potestatem patriam reddit. *d. l. 2. l. 3. l. 4. & seq. C. eod.* Franzkius
invertit hæc nomina, & quam generalem vocare debuisset cum
dictis textibus, ille specialem dicit, & vice versâ, *comm. ad. S. 1.*
7. q. v. b. mod. ius pat. pot. solo. scilicet propter effectum & potesta-
tem. Et si enim restitutio bonorum omnium, fama, hono-
rum, potestatis patriæ, & iurium universorum, in iure nostro
specialis dicatur, propterea, quod paucis contingat, & in spe-
cie concedenda sit; effectu tñm & potestate & verborum for-
mula est generalis & omnium plenissima; è contrario altera il-
la quæ communiter damnari restituantur, nomine est genera-
lis potestate autem specialis. Just. Meyer *in Colleg. Argent. sita*
de sentent. pass. n. 3. Specialis restitutio iterum vel est plenior vel
minus plena. E.g. quando dicit Princeps. Restituo te in integrum,
plena est indulgentia, & restitutio omnium eorum, quæ quis
antea habuit *l. 1. C. h. t.* Quando dicit. Restituo te patriæ & bo-
nis, minus plena est restitutio, quippe quæ præter bona, nec
honores, nec patriam potestatem reddit. Sed quando dicit.
Restituo te dignitati & bonis, reditus quoque in patriam & pote-
stas in liberos continetur *l. f. C. eod. An. Matthæ 9. de crimin. tit. 98.*
mod. crim. exting. c. 5. n. 8. Anton Merenda *l. 6. controu. c. 7.* Sfor-
tia Oddus *de restit. part. 2. q. 95. art. 1. n. 1.* Sebastian Gvazzin. *de*
confiscat. bonor. c. 28. n. 3. seq.

XXXII. Per consequens omnia illa rescripta, quibus a-
liquis restituitur, strictè erūt explicanda, Gvazzin. *d. l. n. 18.* non
obstare *l. 3. ff. de consti. Princ.* quæ beneficiū Imperatoris, quod à
divi-

divina eius indulgentia proficiscitur, quam plenissime interpretari jubet. quia id non procedit, quando jus tertii immittitur. Ant. Perez. *d. l. n. 12.* aut quando beneficia publica utilitati non usque adeo sunt proficua, uti plerumque contingit in restitutione exulorum. Anton. Matthæus *d. l. n. 6.* Unde nec fama quidem restituitur per generale indulgentiam *l. 7. C. h. i.* sed necesse est, ut specialiter ea redintegretur. Quod si factum fuerit, habetur ille quidem, qui ita restitutus est, pro Viri honesto. *l. 10. C. h. i. l. 23. C. de nupt.* & plenè tollitur omnis macula præcedens, ita ut nomen boni Viri recipiat. *l. 1. §. 10. ff. de postul.* quasi nulla vitia inhonestâ præcedente. *d. l. 23. C. de nupt.* negari tamen interim nequit, aliquam semper notam superesse & aliquem ejusmodi personarum contemptum in animis hominum residere, qui nec à principe tolli possit. Marq. Freher. *de infam. l. 30. c. 30. n. 12.*

900 XXXIII. De eo adhuc queritur, si quis restitutus fuerit bonis suis, an recuperet etiam ea, quæ à fisco jam sunt alienata? Et rectè dicitur, ad ea non extendi restitutionem, quia scilicet princeps non præsumitur jus alteri ex contractu venditionis vel donationis quæsitum auferre velle. *l. 2. §. 10. C. 16. ff. ne quid in loco publ. l. 4. C. de eman. lib.* Ant. Gomez *l. 2. var. resol. c. 13. n. 39.* Andr. Gail. *l. 2. de pac. public. cap. ult. n. 22.* Sebast. Gvazzin. *d. l. n. 20.* Limitat tamen hanc assertionem Franzkius, quod restitutio ad interitum alienata trahatur, si de voluntate Principis expressè constet, maxime quando restitutio fuerit facta cum clausulis prægnantibus & plenis, & in specie, cum clausulâ annullatoria condemnationis. *l. 2. resol. n. 554. C. 596.* cum quo facit Joh. Bapt. Costa. *de retror. act. c. 8.* quod non placet, quia adhuc militat ratio, quod Princeps non possit alteri auferre rem suam aut jus quæsitum, nisi tantundem de suo resarciat. Vid. Gvazzin. *d. l. n. 24. 25. 556.* Sed annon precium saltem restituet fiscus? Negant Gomez, Gail, Franzkius *dd. 11.* Affirmat Andreas Fachineus *l. 9. contror. c. 18.* & nostro iudicio rectius. Nam si bona fiscus haberet, inter omnes constat restituenda esse, cur igitur precium fiscus restituere non debeat? præsertim cum eadem hæc sit ratio in precio, quæ in bonis ipsis, *l. 18. ff. quod*

lyio

mer

met. caus. Et concedit Antonius Matthæus, precium restitui debere, si omnia condemnati bona sub hastâ venierint, ne beneficium Principis inane sit & derisorium *l. de Criminib. tit. qv. b. mod. crim. exting. c. 5. n. 10.* Limito tñ. assertionem nostram, quod tñm demum restituendum sit precium, quando ex bonis factus fuit fiscus locupletior. Ut enim pro iis quoque bonis restituatur precium, quæ Princeps donavit aut perdidit, nulla ratio svadet, nisi in amplissimâ formâ emanaverit restitutio. A. Perez *Cod. de sentent. pass. n. 5.* S. Gvazzin. *d. l. n. 57. 58.* Utcunq; v. bona restitui debere dicamus, nego tamen, simul restitui debere fructûs interim perceptos *arg. Nov. 115. c. 3. §. 14.* Gvazzin. *d. l. n. 52.* & nec extantes quidem: eò sc: quod restitutio ista non contingit ex ordinariâ juris sui persecutione, sed ex merâ gratiâ, quæ propterea operari incipit à tempore interpositæ gratiæ, & nullam admittit retrotractionem. Bachov. *in Trentl. vol. 2. disp. 31. th. 7. lit. C.*

XXXIV. Sed hæc omnia locum habent, quando delictum revera commissum & quis propter id condemnatus fuit. Circa eos v. qui innocentes damnati restituti sunt, hoc juris esse videtur, ut tam alienata, quàm non alienata ipsis restituenda sint bona. Quia n. deficit causa confiscationis, tota res redigenda est in pristinum statum. & idcirco restitutio concessa per viam justitiæ pingvius succurrit, quàm gratiosa restitutio. Gaild. *l. 2. c. 19. n. 23.* Sebast. Gvazzin. *de confiso. bon. c. 28. n. 52.* Dn. Hahn. *Obs. ad Wesenb. tit. de sentent. pass. n. 3.* Joh. Bapt. Costa *tr. de judic. n. 57.* Fructûs verò non recuperabit, restitutus nisi extates, Gail. *d. l. n. 30.* eò quod & fiscus, & qui ab eo causâ habuit, hætenus in bonâ fide fuerint, ut adeò fructûs consumptos restituere non teneantur *l. 4. §. 2. ff. fin. reg. l. 22. C. de R. V. Arn. Vinnius in §. 35. n. 92. J. de R. D. Franzkius exerc. 4. §. 7. 8. 9.* Dn. Hahn. *Obs. in Wesenbec. tit. de Rei Vind. n. 7.* Et hæc de restitutio. ne damnatorem breviter dicta sufficiant, quanquam adhuc aliqua omitti potuissent, nisi ex effectu de causâ liceret judicare accuratius.

XXXV. Transimus nunc ad aliam speciem dispensationis, quæ consistit in potestate legitimandi liberos naturales, qui

qui aliàs jus filiationis non haberent. Fachineus l. 3. c. 57. Cum n. apud pleràsque omnes nationes receptum sit, ut pro filiis non habeantur, nisi qui ex iustis nuptiis procreati sunt. §. 12. 7. de nupt. iusta autem nuptiæ sint tantùm illæ, quæ secundum cuiusque populi instituta contrahuntur, Arnold. Vinnius in pr. Inst. eod. Petr. Perrenon. l. 1. K. L. c. 9. facile patet, natos ex parentibus secundum præcepta legum non coëuntibus omni legum auxilio destitui. Vicissim verò, cum publicè interfit, civitatem civibus legitimis impleri, & maximè digni sint misericordiã, qui vitio alieno laborant, inventa deinceps est per Legem supervenientem legitimatio, quæ ex liberis illegitimis & non iuste procreatis facit legitimos, eosdemque aliis legitimis reddit æquales. Quæ Lex, cum à Majestate ferenda sit, vel hoc ipso clarum redditur, totum Legitimationis fundamentum à Principe dependere; aliquem v. legitimisationis actum à solo Principe per fici, & ejus hanc potestatem inter regalia jure optimo referri, in sequentibus dicemus.

XXXVI. Jure Romano soli liberi naturales poterant legitimari. Per naturales a. hic intelligimus illos, qui ex concubinã domi retentã, & cum quã aliàs nuptiæ consistere possunt, nascuntur. Concubinitus enim jure civili neque simpliciter prohibitus neque probatus est, sed licita consuetudo dicitur l. 5. C. ad S. C. Orfit. ii. Conjugium inæquale l. 3. C. de nat. lib. quod per leges nomen assumpsit l. 3. §. 1. ff. de concubin. & Uxor legitima tantum dignitate & affectione seu destinatione dicitur à concubinã differre l. 49. §. 4. de legat. 3. l. 4. ff. de concubin. cum & concubina in antiquis inscriptionibus sepius dicatur Vice conjux. Cujac. ad nov. 18. Unde & liberi ex tali conjunctione nati simpliciter illegitimi dici non possunt. Franzkius tit. Inst. de hered. quæ ab intest. c. 7. n. 4. atque idcirco facilius inter legitimos referuntur. Quia n. concubina Uxorem legitimam imitatur, non omninò dici potest, incertum esse patrem, cum quodammodo certus sit is, quem concubinitus demonstrat, ad similitudinem ejus, quem nuptiæ demonstrant l. 5. ff. de in jus voc. Cujac. d. l. Sed enim quia in concubinato est aliquod vitium, & liberi ex eo suscepti degeneres sunt l. ult. C. de nat. lib. indignum est, eos eodem jure cum

D

justis

justis liberis uti. add. Goedd. ad. l. 56 ff. de V. S. Dicuntur autem
conveniente nomine naturales tantum, eò quod sola natura, non
etiam Lex eos hactenus agnoscit, cum illi, qui ex justis nuptiis
procreati sunt, eo ipso momento quo nascuntur, naturales & le-
gitimi simul ipso jure sint & dicantur, ut ut hi quoque naturales
tantum appellentur, quando adoptivis opponuntur §. 7. de adopt.
§. 2. 7. de hered. quæ ab intest. l. 31. ff. de adopt. Excluduntur igitur ab
legitimationis beneficio incestuosi & adulterini, qui nec natura-
les quidem nominari possunt. nov. 89. c. ult. quippe qui eum pa-
trem habent, quem de jure habere nequeunt l. 23. ff. de stat. hom.
Excluduntur etiam spurii & vulgò quæsitii, quia scilicet ex odibili &
prohibita conjunctione procedunt Nov. 74. c. ult. & Nov.
89. c. ult.

XXXVII. Hodie, quanquam concubinitus omnis subla-
tus & prohibitus sit, locum tamen adhuc invenit legitimatio in
iis, qui extra matrimonium ex honesta & inculpata femina, cum
quæ nec adulterium nec incestus vel alius nefarius coitus com-
mittitur, sine sponsalibus & copulâ sacerdotali procreantur. Di-
cuntur illi quidem iustare spurii, sed minus congruè, cum id no-
men propriè conveniat iis, qui ex prostibulo nati sunt l. 23. ff. de
stat. hom. Forster. de success. l. 6. c. 32. n. 5. Dicuntur etiam natura-
les, sed largè & extra forum Romanum. Carpov. l. 4. respons.
60. n. 9. Bachovius tn. ex eo, quod inter Christianos concubi-
natus non toleretur, defendi posse ait, liberos à manifesto con-
cubinario procreatos legitimandos non esse, in Treutt vol. 2. disp.
16. th. 3. lit. C. Sed hæc ratione omnis cessabit inter Christianos
legitimatio. Neque ex eo, quod concubinitus prohibitus est,
Principi aufertur potestas, natis ex illicito hoc congressu, bene-
ficiam civilem conferendi, cum ex eo concubinitus aut alia con-
suetudo prohibita non ponantur in genere licitorum. Et fate-
tur Accursius ad Nov. 89. c. ult. posse per Principem legitimari eti-
am spurios & ex damnato coitu natos, qui ordinariè jure Ro-
mano beneficio hoc indigni estimabantur. Didae. Covarruv.
de matrimon. par. 2. c. 8. §. 8. n. 17 seqq. Andr. Fachin. l. 3. c. 57. Bo-
cer. de regal. c. 2. n. 108.

XXXIIX.

XXXVIII. Ceterum cum tres in jure nostro invenian-
tur modi legitimandi, unus per oblationem curie *S. ult. Inst. de
nupt. l. 3. C. de nat. lib. alter per subsequens matrimonium d. S. ult. l. 5.
l. 10. C. de nat. lib. & tertius per rescriptum Principis Nov. 74. c. 2.
& Nov. 89. c. 9. facile pater, ultimum tantum modum ad hanc no-
stram dilceptionem pertinere. Quamquam enim priores quo-
que duo à principibus introducti & hinc ipsis accepti referendi
sint, tamen quia illi factum aliquod Principis non requirunt, sed
mediante facto subditi plenarie absolvuntur, nihil est, quod istos
inter regalia referendos esse persuadere possit. Tertius a. cum
omnino à Principe perficiendus sit, inter ea, quæ Majestatis sunt,
rectè numeratur, sive jam fiat ab ipso Principe, sive indultu ejus
à Comite Palatino, quippe qui omnem legitimandi potestatem
ex Imperatoris habet autoritate, ita ut legitimatio per eum fa-
cta easdem habeat vires, quas legitimatio facta ab ipsomet Impe-
ratore. Dn. Carpov. *p. 2. cons. 6. def. 16. Gabriel. lib. 6. tit. de legit.
conclus. 5. Gail. 2. Obs. 142. n. 3. §. 4.**

XXXIX. Solemnia hujus modi sunt ista. Pater qui ex
concubina liberos naturales suscepit, Principi preces offert, &
desideria sua exponit libello supplice. vel etiam ipsi liberi natu-
rales hoc faciunt, prolato simul testamento patris sui, qui heredes
ipsum instituit. His desideris sive precibus annuens princeps
vel subscribit eidem chartæ seu membranæ vel seorsim dat libel-
lum legitimacionis. Rittershus. *ad Novell. part. 4. c. 12. n. 9.* & ita
legitimati pro liberis legitimis sunt ad quosvis effectus Dn.
Hahn. *Obs. in Wesemb. tit. de his qui sunt sui n. 2. Petr. Sanz Mor-
quech. de bon. divis. l. 4. c. 6. n. 34.* quamquam legitimatio per sub-
sequens matrimonium pro pleniore habeatur. Rheinking. *de re-
volut. q. 2. n. 253. Conf. Didac. Covaruv. de matrim. p. 2. c. 8. §. 8. n. 15.*
Ut autem legitimatio hæc effectum habeat requirunt interpretes
(1.) ut pater non habeat alios liberos legitimos, ex *Nov. 74. c. 2.
& Nov. 89. c. 9.* & ex ratione, ne liberis legitimis, quibus heredi-
tas Patris debetur, quid auferatur. Gabriel. *l. 6. tit. de legitimat. con-
clus. 6.* Sed hoc ipsum à plerisque omnibus restringitur ad mo-
dum ordinarium. Potest n. Princeps ex plenitudine potestatis fi-

hum naturalem legitimare etiam in præjudicium legitimorum
jam ante extantium. Ant. Perez. *Cod. de nat. lib. n. 19.* Sed tunc
necesse est. ut pater in libello supplici faciat mentionem liberor-
rum legitimorum. aliàs legitimatio subreptitia censetur. Gail. *l.*
2. obs. 142. n. 7. seqq. Gabriel. *d. l. conclus. 7.* Vincent. Honded. *p. 1. conf.*
89. Jac. Menoch. *de A. J. Q. cas. 203. n. 5.* Marsleott. *2. resol. 87.* Ant.
de Rosel. *l. 2. de legitimat. sub. rubric. de. caus. mater. legit. n. 3.* Tur-
qvell. *in l. su. quam verb. donatione largitus C. de revoc. donat. n.*
257. Emanuel Costa *ad S. & quid si tantum L. Gallus p. 2. n. 179. seqq.*
(2.) requirunt, ut pater liberos non potuerit facere legitimos per
subleqvens matrimonium, quod sit, vel quando omninò non po-
test duci concubina, v. g. si mortua sit aut lateat, vel quando non
cum dignitate in Uxorem duci potest, v. g. si turpiter vixerit aliisq;
se commilcuerit, vel quando id conditio patris non fert, veluri
si Sacerdos factus sit *Nov. 74. c. 1. n. v. 89. c. 9.* Franzk. *tit. Inst. de hered.*
q. 2. ab intest. c. 6. n. 13. Joh. Bapt. Costa. *de fact. scient. & ignor. dist. 17.*
n. 21. Sed & hic principem legitimare posse, utcunq; pater cum
concubina contrahere non sit prohibitus, statuit Antonius Perez
d. l. eò quod Principi gratiam preceptorum facere liceat. Quod
en. tunc se, è procedit, quando rescripto addita est clausula de-
rogatoria. Gail. *d. l. n. 3.* (3.) requirunt consentum liberorum legiti-
mandorum *Nov. 98. c. 11.* Ubi sufficit consensus tacitus, qui col-
ligitur ex silentio; quomodo & infans rectè videtur legitimari,
dum en. major factus rem ratam habeat. H. Zoesl. *tit. X. qui filii*
sint legit. n. 26. Valqv. *l. 5. contr. 42. n. 3.* Forster. *de success. l. 6. c. 33. n. 23.*
(4.) requirunt etiam Patris voluntatem liberos Principi offeren-
tis, aut saltem in testamento desiderantis, ut beneficium hoc filio
impertiat *Nov. 89. c. 10.* quanquam & hic non impediatur prin-
ceps ad liberorum ipsorum petitionem, etiam non suppl. cantib;
parentibus, eos legitimos pronunciare, utcunq; talis legitima-
tio ad successionem quandoq; nihil proficiat. H. Zoesl. *d. l. n. 28. 29.*
mub. in XL. Illud perse pater, legitimacionem hanc extra terri-
torium legitimantis non valere. Didac. Covarruv. *de matrim. p. 2.*
c. 8. §. 8. n. 13. Boer. *de regalib. c. 2. n. 102.* nisi ratione actus, quatenus
in alieno territorio ab legitimante in subdito suo perficitur, eò,
quod in alieno territorio ab legitimante in subdito suo perficitur, eò,
quod in alieno territorio ab legitimante in subdito suo perficitur, eò,
quod in alieno territorio ab legitimante in subdito suo perficitur, eò,

quod legitimatio talis voluntaria sit jurisdictionis. H. Zœf. *d.l.*
n. 31. Quod & intelligendum de legitimatione factâ per Ponti-
ficem Romanum. Et si n. ille ex primariâ, quam jactitat, sedis
sua origine talem potestatem planè non habeat, Bocer. *d. l. n. 101.*
Claren *sylog. rer. quor. th. 8. lit. f.* tamen quia maiestate aliquâ nunc
poller, jure, an injuriâ, non disputo, etiam hæc ipsi potestas de-
neganda non est, ita tñ. ut extra provincias ipsi subjectas ea non
extendatur. Henr. Zœf. *d. l. n. 25.* Claud. de Vault. *ut. X. qui. fil. sint.*
legit. n. 4. Anton. Perez. *d. l. n. 24.* Quod autem ulterius docent Ca-
nonistæ; posse Pontificem Romanum quoad spiritualia e. g. be-
neficiorum & ordinum capacitatem legitimare omnes Christia-
nos cujuscuqve nationis vel provincie, tanquam sibi in spiri-
tualibus subjectos, id commentum est ex Episcopatu Oecumeni-
co & Tyrannide Hildebrandinâ profectum, & à nostris jam diu
refutatam.

XXII. Restat adhuc alia dispensationis species, quæ in
venia ætatis versatur, quando scilicet princeps minori tribuit jus
legitimæ ætatis, ut ipsemet absque Curatore bona sua admi-
nistrare, & liberè contrahere, cum aliis possit. Et sic quod
lege communi non poterat, id accipit ex dispensatione Prin-
cipis, ut proinde non malè ætas ita declarata dicatur fictitia,
apud Sfort. Odd. *de restit. in integr. p. 1. q. 23. art. 9. n. 44.* quia scilicet
fingit eum, qui viginti tantum annos habet, annos jam com-
plevisse viginti quinque. Competit autem potestas hanc veni-
am concedendi Principi *l. i. l. 2. l. 3. C. de his qui ven. æt. imp.* Hig-
ron. Magon. *decis. 13. n. 5.* Sfort. Odd. *de rest. in int. p. 1. q. 15. n. 1. n. 28.*
Est enim certus ætatum finis & modus præscriptus, qui non a-
liâ mutari potest ratione; quam quâ constitutus est. constitutus
autem est publicâ legis auctoritate. Ergo si mutari debet, legis-
latoris quoque auctoritate mutari oportet. Cœdd. *ad l. 21. n. 20. ff.*
de R. S. Sanè ex Novellâ Leonis 28. cujusvis loci magistratus
hanc etiam concedit. Neque nos multum adversabimur, dum
tamen hoc meminimus, non concedere illam vi magistra-
tus, sed ex speciali delegatione, quâ ratione etiam per Comi-
tem Palatii quam legitimare solet Princeps. Hoc n. est, quod de
Legislatoris providentiâ addit, & de difficultate Principem

adeundi præmisit dictâ constitutione Imperator Leo, ut adeo
totum hoc negocium adhuc à Principe, etsi mediâte perficia-
tur. Nec verò tanti inter Interpretes, habentur Novellæ Leo-
onis, ut juri Justinianeo derogare possint, cum receptæ hacten-
us in Imperio nondum sint, nec pro authenticis habeantur.
Vid. Hillig. in Donell. enucl. l. 26. c. 2. p. 1392.

XLII. Hanc a. veniam ætatis masculi denum impetrant,
cum vigesimi anni metas impleverunt, fœminæ cum decimū
octavum egressæ sunt. *l. 2. in pr. §. 1. C. de his qui ven.* At cur fœ-
minæ biennio citius? Bachovius negat solidam ejus rei ratio-
nem dari posse. Brederodius in not. ad Schneid. hanc assertio-
nem quodamvis judicium muliebri *¶ Ad id quod dicitur* infirmius sunt
virili, tamen, quæ naturâ solertiores sunt, si ad virtutem
pergant, celerius viribus prudentes fiant, propterea
quod in fœminis multo vehementiores sint affectus, quàm in
Viris. Arn. Vinnius ad §. 1. *fide Curus.* Imperator Constanti-
nus rationem in maturiore pubertate ponit, *lun. C. Theodos. h. n.*
1. verbis: Fœminas quoque quarum ætas biennio viros non serâ pu-
bertate præcedit, servato etiam in hoc temporis intervallo, decem et
octo annos egressa, jus ætatis legitime mereri posse sancimus. Quare
a. fœmina citius pubescat, Physicorum erit definire. Illud
addo, si Princeps ex certâ scientiâ & plenitudine potestatis
etiam minori 18. annis veniam concesserit, disputare de prin-
cipali judicio non licere. Sim. à Grænevegen *de LL. abrog. ad l. 1.*
2. C. de his qui ven. Et hoc ut plurimum contingere solet circa
personas illustres, quibus princeps ob gravissimas causas ta-
lem gratiam citius impertit, uti de Wenceslao Rege Bohe-
miæ refert Goldastus *de Bohem. regn. l. 6. c. 19. n. 8.* de Philippo
Hassæ Landgravio, Sinold *disp. de vicar. Imp. th. 49. int. disp. Ba-*
sil. vol. 5. de Christiano IV. Daniæ Rege, Hering *de fidejussor. c.*
7. n. 110. de Julio Pomeraniæ Duce, Matt. Steph. *de jurisd. l. 2. p. 1.*
c. 1. membr. 2. n. 137. de Carolo Lotharingiæ Duce Thomas Mi-
chael *de jur. dict. concl. 32. lit. c.* de aliis in Franciâ Choppin. *de*
LL. And. l. 1. c. 40. Papon. lib. 16. tit. 2. arr. 1.

XLIII. Hanc ætatem & masculus & fœmina probare de-
bent *l. 2. C. h. n.* masculus ipse præsens, fœmina per procurato-
rem,

rem, *ibid.* & quidem coram Magistratu ordinario inferiore
ibid. cum aliud sit examen ætatis & morum, aliud veniæ con-
cessio. *Coedd. ad t. 21. n. 19. ff. de V. S.* Masculus etiam specialiter
morum honestatem & animi solertiam probare tenetur, ad quã
probationem femina ita adstricta non est, sed sufficit, si eam
morum honestas mentisque solertia, quasi certa fama, com-
mendet. *l. un. Cod. Theodos. h. t.* Et talis processus etiamnum
observatur in terris Saxonis, in quibus minor Principi lites
ras offert, adjuncto Magistratûs competentis testimonio de
moribus suis & idoneitate rerum utiliter gerendarum. Quibus
cognitis Princeps veniam ætatis petitam indulget, eumq; pro
majore declarat, concedendo univerforum bonorum admi-
nistrationem, sine Tutoris aut Curatoris ulteriore inspec-
tione & autoritate.

XLIV. Atque ex hinc facile colligi possunt effectus impe-
tratiæ veniæ ætatis. Qui n. eam impetrarunt, habentur pro
majoribus, & à potestate Curatoris liberantur. *l. 10. C. de appellat.*
ita ut legitimam personam in judicio standi sine Curatore ha-
beant, & res suas liberè administrare possint. *l. 2. C. h. t.* neq; re-
stitutionis beneficio amplius fruuntur. *l. 1. C. eod.* Immobilia v-
bona sine decreto alienare, aut hypothecâ. *l. 3. C. h. t.* vel fendi-
onere gravare nequeunt. *Schrader de feud. part. 4. c. 1. n. 65.* nisi
Princeps id nominatim permiserit. *arg. l. 2. C. quond. decreet. op.*
Quia ergo quoad immobilium alienationem omnes minores
æqualem habent conditionem, siue impetraverint, siue non
impetraverint ætatis veniam, consequens hinc est, minorem
etiam eum, cui venia concessa est, si la datur ex alienatione
rerum immobilium cum decreto magistratus facta, nihilo-
minus restitutione in integrum juyari. *Sfort. Odd. de rest. in
int. 9. art. 11. n. 48.* Anton. Gomez. *2. resob. 14. n. 12.* consequens est
potrò, minorem etiam post veniam impetratam absq; Cura-
tore neq; proprietatem neq; possessionem bonorum immobi-
lium in judicium deducere posse, præsertim si pars adversa in-
terventionem Curatoris pro majore securitate judicii requi-
rat. *Fr. Duaren. ad h. tit. Cod. Christianæ. decis. 132. n. 12.* Qui n.
rem non potest alienare, nec potest eam in judicium deduce-
re

re l. 17. §. 2. ff. de jurejur. eò, quod ubi amiserit actionem, rem alienat. Anton. Fab. in *Rationalib. ad d. l. 17.*

XLV. Pertinet deniq; huc totus tractatus de potestate dandi privilegia, cum & illa non possint ab alio concedi, præterquam ab eo, qui *τὸ νόμιον* tenet in Rep. Qui accuratè rerum naturas scrutantur, distinguunt hæc à se invicem, privilegium, constitutionem personalem, & jus singulare. Privilegium dicunt ex Lege XII. Tabb. quod de unâ tantum personâ concipitur. Cujac. l. 15. *Obs. 8.* ubi tamen quod de Menandro ex l. 5. §. ult. de capt. & postl. & de Hostilio Mancino ex l. ult. ff. de legation. assert, inter privilegia non potest referri, quia ista in singulis personis oriuntur & occidunt. Restius igitur incipit, at non & occidit, verum personam ejus egreditur. Ita n. exemplo Hostilii Mancinii constitutum est, ut is qui deditus esset hostibus, si ab iis non reciperetur, jus civitatis retineret. Jacob. Gothofred. in not. ad LL. XII. tabb. tab. 9.

XLVI. Constitutionem personalem dicunt, ex l. 1. §. 2. ff. de Const. Princ. quæ personam non egreditur, nec ad exemplum trahitur, quæq; Princeps alicui ob meritum vel indulget, vel quam pœnam irrogat, vel sine exemplo sub venit. Et in effectu atque vi ipsâ nihil differt à privilegio, tantum quod ex mutato Reip. statu, nomina quoque mutari cœperint. Quian. jus, quod Imperatores, occupatâ Republicâ faciebant, legis nomine non veniebat, sed constitutionis, ideo nec tale jus privum amplius privilegium dici, sed personalis constitutio debuit, quo modo & personale rescriptum vocatur l. 5. C. Theodos. de itin. mun. Addo & hoc, Legibus XII. tabb. privilegia omniâ fuisse prohibita, verbis: PRIVILEGIA NE INROGANTO. Vid. Cicer. 3. de Leg. & pro dom. suâ ad Pontif. Sed constitutiones personales nullibi reperiuntur prohibita, nec potui prohiberi potuisse, posito, Imperatores plenam habere debuisse majestatem. Ratio differentia est, quia status Reip. democraticæ qualis fuit Romanus ante Imperatores, æquabilitatem civium requirit, ad tranquillitatem & concordiam cõservandam. qualis æquabilitas in principatu non requiritur, quan-

quanquam nec princeps quidem ita facilis ad rescripta personalia esse debeat.

XLVII. Jus singulare est, quod singularem & à regulis juris exorbitantem habet rationem. & singulare dicitur, non quod in singulas personas constitutum sit, quia & ipsum ad universos cives pertinet, sed quod paululum aberret à jure communi. Ita usucapio & jura, quæ circa pecuniam creditam recepta sunt, *l. 15. ff. de R. C.* singularia quidem sunt, sed ea tamè ratione personarum, quibus applicantur, rectè pro generalibus habentur. Et hæc est præcipua differentia, quæ differt jus singulare à constitutione personali, quia hæc ita dicitur ratione personæ, cui fertur, & quam non egreditur, etsi alia quoque persona ejusdem sit meriti vel conditionis. Sic etiam jus singulare contra tenorem rationis juris communis est propter utilitatem *l. 16. ff. de LL.* vel necessitatem publicam *lib. 2. de R. 7.* Constitutio personalis ob meritum vel odium *l. 1. §. 2. de const. Pp.*

XLVIII. Cæterum privilegii vocabulum sequentibus temporibus juri, quod certo personarum ordini, conditioni & qualitati, certisquæ causis conceditur, adhæsit. Ita jura pupillorum, militum, studiosorum, Clericorum, piz causæ, dotis, creditorum quorundam dicantur privilegia. Et in hoc significato differt ab jure singulari in eo, quod subordinetur juri communi, & illius rationi subfit, illamque applicet subjectis propriis & adæqvatis, in quantum illa illud recipiendo sunt. Jus verò singulare seorsim agat à juris communis ratione & rationem status pro ratione habeat, ita ut jus singulare deroget juri communi, & contra tenorem rationis feratur, cum privilegium non deroget, sed integret illud, addendo sc: vel detrahendo, faciatque subjectis suis quadrare, aptumque fieri. Dn. D. Strauch, Jctus Jenensis, Fautor & Amicus noster Gellianus *diff. de constit. Princip. n. 28. seqq.* Neque ea aliter explicari possunt propter *l. 16. ff. de LL.* quanquam Jacobus Gothofredus in *not. ad LL. XII. tabb. tab. 9.* jus singulare dicat id, quod nobis jam dictum fuit privilegium, sed, uti viderur, extra sensum verè juridicum, & latius accipiendo jus singulare.

XLIX. Uni-

XLIX. Univerſa tamen hæc ſive privilegia, ſive jura ſingularia, ſive conſtitutiones perſonales à Majeſtate proveniunt. Bodin. *l. 1. de rep. c. ult. n. 153. ſeq.* Bocer. *de regal. c. 2. n. 233.* Faciunt enim partem poteſtatis legiſlatoriæ, quæ ſemper penes eum eſt, qui *tit. de elec. c. 10.* obtinet in Rep. H. Zoel. *tit. X. de privileg. n. 8.* Ubi tamen generaliter notandum, privilegia & conſtitutiones perſonales non debere vergere in perniciem & præjudicium aliorum *l. 7. C. de prec. Imp. off. l. 4. C. de emanc. libb. l. 43. ff. de vulg. & pupill. ſubſt.* & ex hinc omnia privilegia (ſumamus vocabulum iſtud uſu vulgari & generaliori) ſine præjudicio tertii concedenda & conſeſſa intelligenda eſſe, Gail. *2. Obſ. n. 14. Scaccia de judic. l. 2. c. 7. n. 582. Marchifellus q. 59. n. 2. 3. Cacheran. de uſ. 90. n. 11.* Unde ſemper clauſula, ſalvo jure tertii ſubintelligitur, Trentacinq. *1. reſol. tit. de reſcript. & privileg. c. 7. n. 7.* neq. quod Princeps alicui conſeſſit, trahi debet ad cæterorum injuriam. Anton. Fab. *Cod. l. 9. tit. 29. de ſin. b. n. 2.* ſed potius contra ipſum concedentem eſt explicandum. Caltr. *in l. beneficium n. 2. ff. de conſtit. Princip.* Ex quo rectè inferunt Doctores, Principem, qui alicui immunitatem à collectis & contributionibus conſeſſit, ex ſuo arario remiſſam collectam ſolvere teneri. Dn. Carpzov. *l. 4. Reſponſ. 75.* Vid. Thom. Michael *de juridi. dict. conſul. 27.* Glock. *de contribut. n. 42.* Victor. *de cauſ. exempt. th. 19.*

L. Diſiſiones privilegiorum, & unde conſtet de eorum realitate aut perſonalitate, hîc recensere prout ſuper vacaneum. Vid. Menochius *3. præſumt. 103.* Maul. *de homag. 2. 9. n. 84.* H. Zoel. *tit. X. de privileg. & ante omnes Franzkius tit. de conſtit. Pp. n. 37. ſeqq.* Illud huic magis pertinet, utrum, quod ſemel conſeſſum eſt, revocari iterum poſſit privilegium? Diſtingvunt Doctores inter privilegia, quod alia ſint conventionalia & titulata, quæ ex cauſâ oneroſâ propter datum vel factum, dandum vel faciendum conceduntur, alia compenſatoria & remuneratoria, quæ in præmii vicem vel ſervitii compenſationem benè meritis conferuntur, alia deniq. merè gratuita, liberalia vel benefica, quæ princeps ſubditis ex benignâ & propenſâ voluntate & liberalitate per gratiæ modum
lar-

largitur. De prioribus duabus speciebus ita sentiunt, revocari ea non posse, eò quod vel ex vero contractu ex causâ onerosâ indulta sint, vel saltem ob causam præexistentem & sic in contractum degenerent. Marefcott. 2. *resolut.* 23. n. 4. 5. 6. Corna: an. *decis.* 127. Alexander *Consil.* 716. n. 3. vol. 3. Felin. in c. *novie* n. 7. & 12. *de judic.* Capyc. *decis.* 121. n. 15. & *decis.* 166. n. 3. Prukman. *consil.* 39. n. 1. vol. 1. Francisc. Marc. *decis.* Delph. tom. 2 q. 921. Vultej. tom. 3. *consil.* Marp. 35. n. 112. M. Ant. Peregrin. *de jur. ffic.* lib. 1. c. 113. n. 28. Et has concessionem ne quidem in casum supervenientis ingratitude revocari posse, firmant Petrus Anton. de Petra *de potest. Princ.* c. 32. *dubit.* 2. *princ.* n. 135. Tiraqvell. in l. *ff. unquam verb. donatione largitus* n. 14. C. *de revocand. donat.* De privilegiis verò merè gratuitis concedunt, revocari ea posse etiam sine causâ. Anton. Gabriel. l. 3. *commun. concl. tit. de jur. quæ non toll. concl.* 6. n. 5. Marchisell. l. 1. q. 121. n. 4. Cacheran. *decis.* 139. n. 9. n. 21. *seq.* Marefcott. 2. *resol.* 30. n. 10. propterea, quod solâ principis voluntate nitantur, quæ variare pro lubitu possit.

L. I. Uti verò de prioribus duabus speciebus adducta Interp. tertiam sententia recepta & communis facta est: ita circa etiam in alia omnia abit Andreas Rauchbar l. 2. q. 11. putans, Principem privilegia semel à se, utcunque ex merè gratiâ concessa, sine causâ revocare non posse, eò quod talis privilegii collatio vim habeat donationis, & donatio inter modos acquirendi referatur, ut ad eò princeps jus ex tali privilegio acquisitum auferre non possit. Non malè, cum & aliàs in contractibus princeps privatorum jure utatur, uti diximus *disp.* 1. Consentit de privilegio, quod integris Collegiis & Urbibus concessum est Anton. Perez. *Cod. de præpos. agent. in reb.* lib. 12. n. 7. ubi tamen rectè excipit casum necessitatis & utilitatis publicæ, quippe quo urgente etiam ea revocari videntur posse privilegia, quæ ob causam data sunt, Perez d. l. n. 8. & *Cod. de excus. mun. lib.* 10. n. 15. Casus a. ille ita comparatus esse debet, ut utilitas directò & principaliter statum Reip. concernat, & necessitas præcisa sit, cui aliter nisi per ablationem juris tertii provideri & occurri nequeat. Cacheran. *consil.* 26. n. 2.

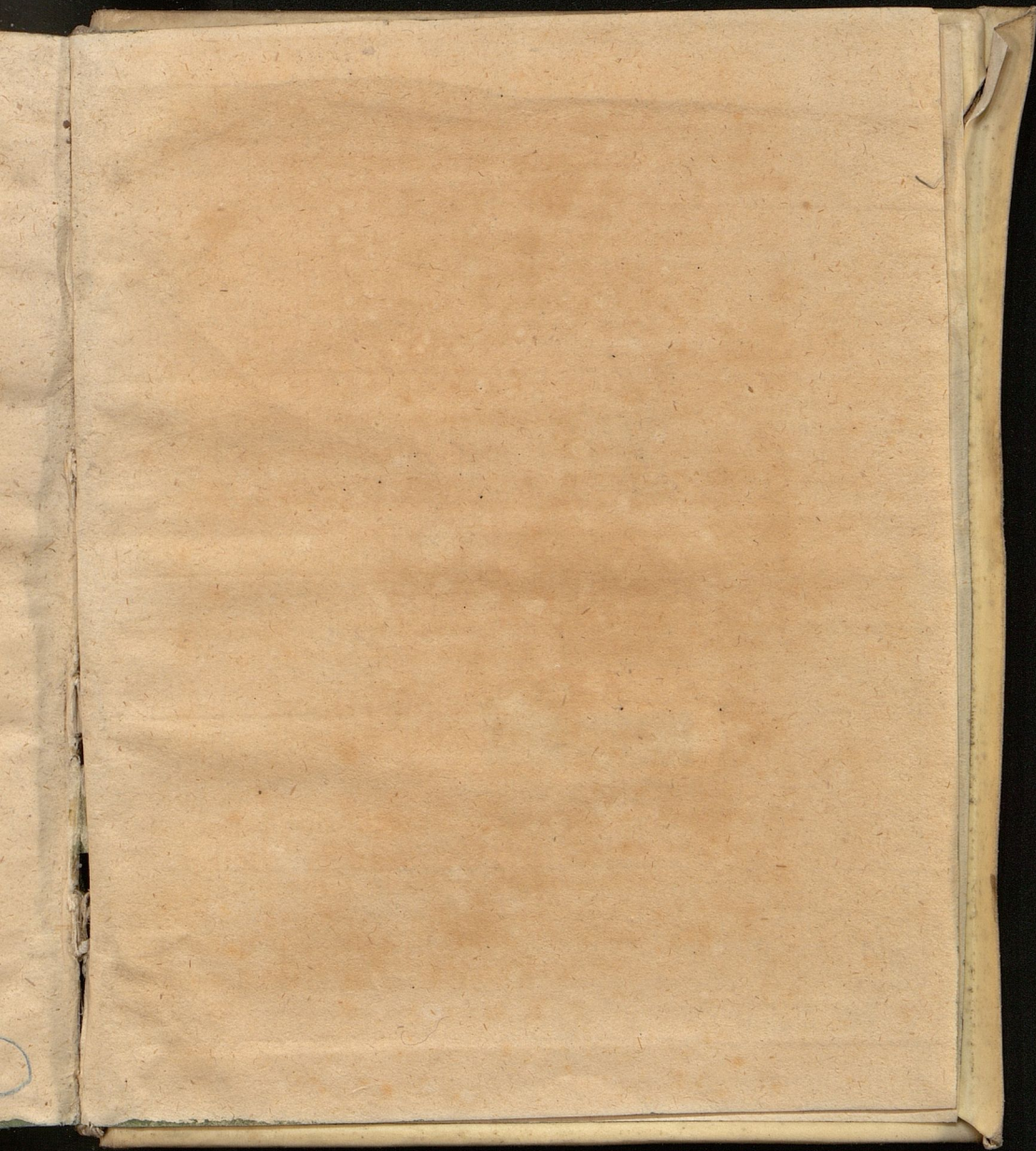
Bur-

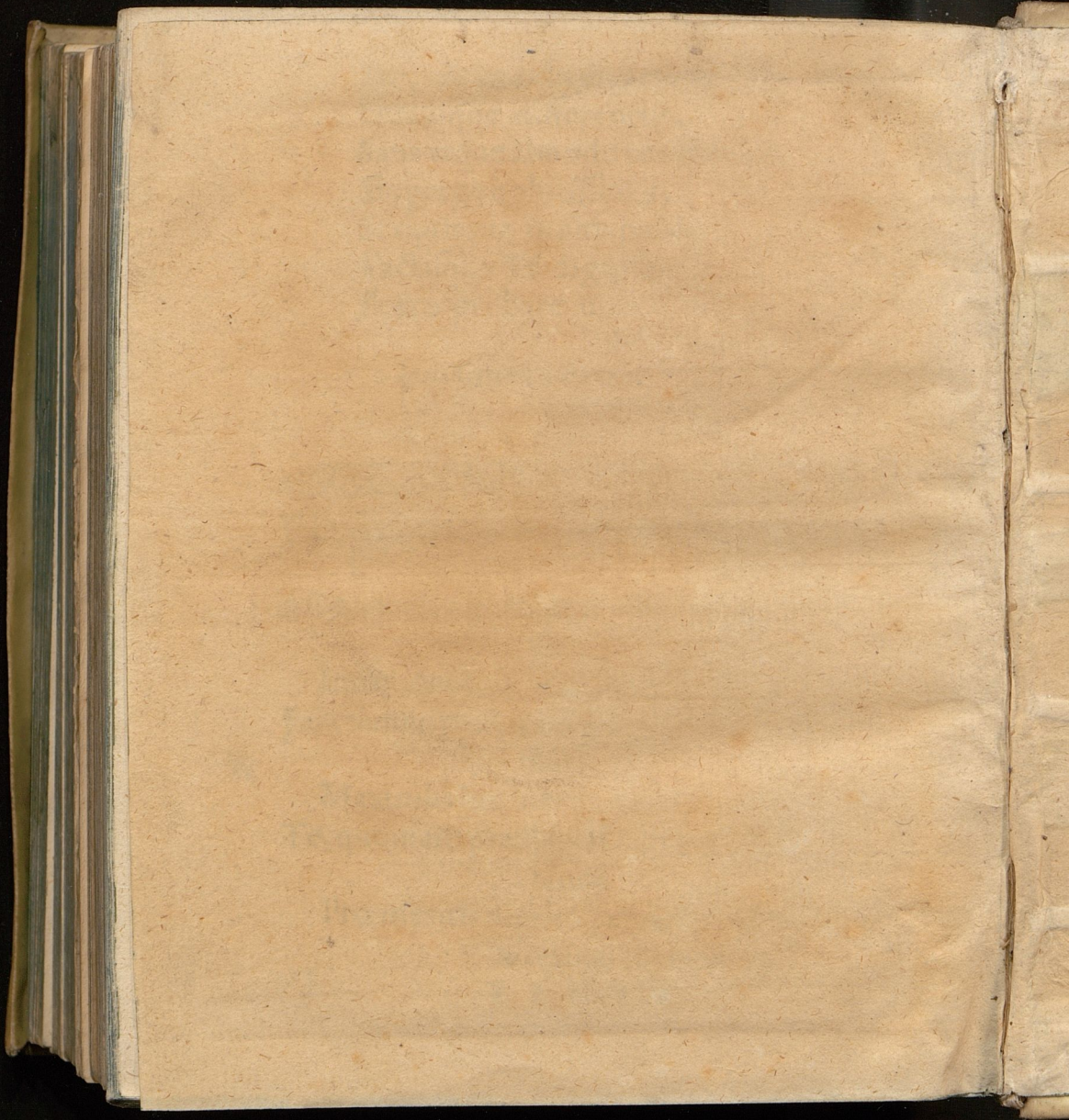
Burfat. *confl. 16. n. 73. § 76.* & tūm tamen si fieri potest damnum datum compensatione refarciendum est. Hug. Grot. *de jur. bell. & pac. l. 2. c. 14. n. 13.* Add. Carpzov. *lib. 1. decis. 87.* Camill. Borell. *conf. 1.* Acac. Euenkel *de privileg. l. 3. c. 3. 6. 8. 9.* Maul. *de homag. tit. 9. n. 104.* Gerlac. Buxtorff. *ad c. 12. A. B. n. 96.*

LII. Et hæc sententia verificatur etiam in successore Principis, ita ut nec illi privilegia ab antecessore concessa prohibitu revocare integrum sit, cum hæc inter ea, quæ ratione officii vel dignitatis acta gestave sunt, hæc dubiè referantur. Vid. quosia hanc rem citat Franzkius *l. 7. resolut. 1. n. 150. seqq.* & adde ex professo quæstionem hanc tractantem Dn. Tabor *de obligat. success. in offic. c. 5.* nec distingvimus, an jure hereditario ad principatum pervenerit, an v. jure proprio per electionē, cum etiam ultimo hoc modo obligetur princeps, si non directè & proximè ex facto defuncti, saltē mediatè per interpositam civitatem, quippe quæ potestatem se obligandi in principes transfuisse creditur, ut ita obligatio per principem facta ad cœtum ipsum, & per hunc ad successores etiam pertingat. H. Grot. *de J. Bell. & pac. l. 2. c. 14. n. 11.* Dn. Carpz. *disp. Feud. 6. q. 5.* Illud tamen ex eodem Grotii loco *n. 12.* addendum, si quo casu privilegium incipiat vergere non ad damnum modo aliquod, sed ad perniciem publicam, ita ut ab initio privilegium in extensione ad illum casum censendum fuisset injustum & illicitum, tunc non tam revocari id privilegium posse, quam declarari, id non ultra locum habere, quasi factum sub conditione, sine quâ justè fieri non potuit. Conf. Carpzov. *l. 1. decis. 88.* Bachov. *in Treutl. vol. 1. disp. 6. tb. 7. lit. B. in fin.* Syring. *de pac. relig. n. 19.* Gerlac. Buxtorff. *ad c. 2. A. B. tb. 37.* Dn. Hahn *Obs. in VVesenb. tit. de constit. Pp. n. 2.* Ex quibus conficitur, non necesse esse, ut confirmatio privilegiorum à successore iteretur, & tutius quidem esse obtinere ab eo talem confirmationem, sed hujus tamen omissionem non inficere privilegium semel validdè concessum. Ant. Perez *Cod. de Curial. Urb. Rem. n. 8.* Gail.

2. obs. 1. n. 50.

AB:152995

ULB Halle
003 358 925

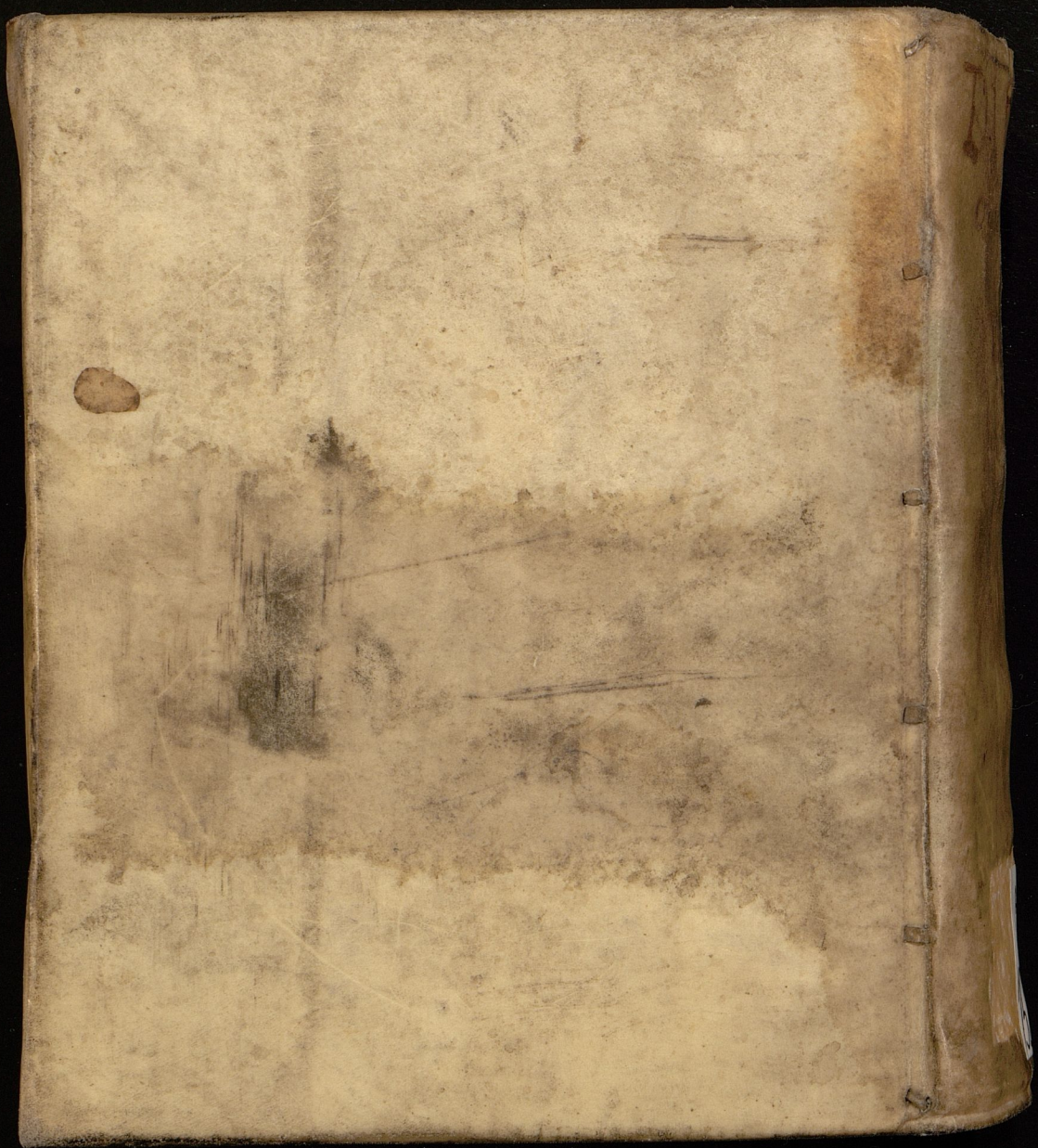
3

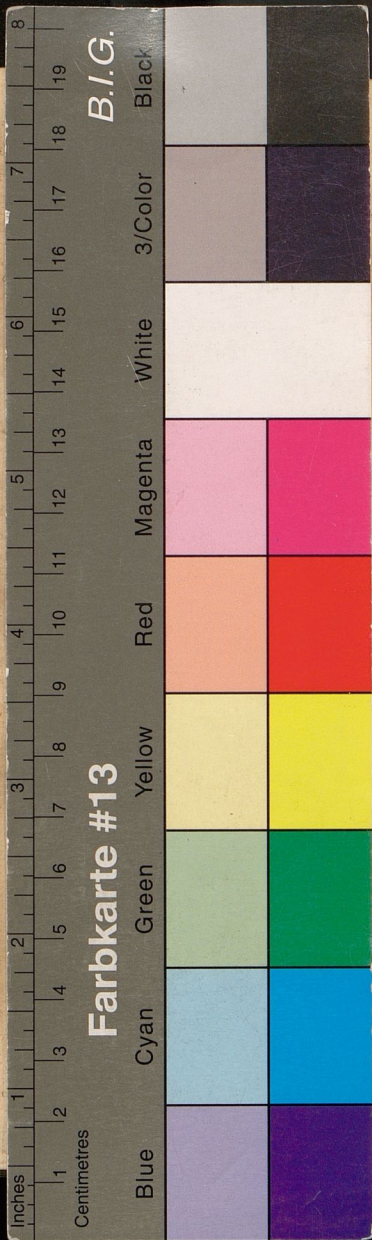

R

VD 17

29

Quæ res bene vortat!

De

JURIBUS

MAJESTATIS,

EXERCITATIO IV.

agens

De jure Interpretandi Leges, Dispensandi, Aggrandiandi, Restituendi, Legitimandi, Veniam ætatis concedendi, & dandi Privilegia.

Quam

PRÆSIDE

Viro Nobili, Amplissimo, Consultissimo, & Excellentissimo
DN. CASPARE ZIEGLERO,
J. U. DOCT. & Cod. Prof. Publ. Curia Electoralis,
Scabinatus, & Facultatis Juridicae, Assessore.

Dn. Praeceptore ac Promotore suo perpetim suspiciendo.

Disputandam sistit

CONRADUS Ganglande

HAL. SAXO.

In Auditorio Jctorum.

Ad d. Aprilis. horis matut.

WITTEBERGÆ.

Ex Officinâ Typographicâ Johannis Haken,
M DC LX.

28